

DAVA AÇMA SÜRELERİNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR İLE İDARİ İŞLEMEN KAYNAKLI TAM YARGI DAVALARINDA DAVA AÇMA SÜRESİ

GENERAL PRINCIPLES REGARDING THE TIME LIMIT FOR FILING A LAWSUIT AND THE TIME LIMIT FOR FILING A LAWSUIT IN FULL REMEDY ACTIONS ARISING FROM AN ADMINISTRATIVE ACT

Dr. Gün YAZICI*

ÖZ

İdari yargı düzeninde, iptal ve tam yargı davası adı verilen idari dava türleri bulunmakta olup idari işlem ve eylemlerden dolayı kişisel hakları ihlal edilen ilgililer tarafından tam yargı davası ile uğranılan zararların giderilmesi istenebilmektedir. Hukuk sistemimizde idari eylem ve işlemlerden kaynaklı zararların tazmini için yargı yoluna başvurulması belli bir süre içerisinde dava açılmış olma koşuluna bağlanmıştır. Dava açma süreleri 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) ile diğer bazı özel kanunlarda düzenleme altına alınmıştır. Çalışmamız; sürelerle ilişkin genel bilgilere dair birinci bölüm, dava açma sürelerinin hesaplanma yöntemlerine dair ikinci bölüm ile başta idari işleminden kaynaklı zararların tazmini amacıyla açılan tam yargı davaları olmak üzere tam yargı davalarında dava açma sürelerine dair üçüncü bölüm olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Yapılan çalışmada tam yargı

* İstanbul 5. İdare Mahkemesi Üyesi
gun.yazici25@gmail.com, ORCID ID: 0009-0002-7631-3639

Dr. Gün YAZICI

davalarında dava açma sürelerinin başlangıcının tespiti ve dava açma süresi meselesinin hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkı yönlerinden yüksek mahkeme kararları ışığında ele alınması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İdari Yargı, Tam Yargı Davası, Dava Açma Süresi, İdare Hukuku, İdari İşlem.

Abstract: The administrative justice system includes the types of administrative act known as action of annulment and full legal remedy actions. Those whose personal rights have been violated by administrative acts and actions seek to remedy the damage they have suffered by filing full legal remedy actions. In our country, as in the other countries that have adopted the administrative justice system, the application of a legal remedy for the damage caused by the acts and actions of the administration has been subject to the condition that the lawsuit has been filed within a certain period of time, as the time for filing lawsuits is regulated by the Law on Administrative Trial Procedure No. 2577. This study consists of two parts. In the first part, the concept of the time limit for filing a lawsuit is explained by briefly reviewing the general information on the full legal remedies and their conditions. In the second and third parts; the general characteristics of the time to file a case in administrative jurisdictions in full jurisdictions are explained with examples of judicial decisions. The aim of this study is to determine the beginning of the proceedings in full legal remedy actions and to prevent the loss of rights by considering the issue of the time of litigation and the right to a fair trial and the right to a fair hearing in the light of the decisions of the Supreme Court

Keywords: Administrative Justice, Full Remedy Action, Term Of Litigation, time limits for filing a lawsuit, Administrative Act

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri arasında bulunan Hukuk Devleti İlkesinin fiilen gerçekleştirilebilmesinin en önemli şartlarından biri; idarenin işlem ve eylemlerine karşı yargı yoluna başvurma hakkı tanınarak ilgililerin temel hak ve hürriyetlerinin yargısal güvence altına alınmasıdır. Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan "*herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*" hükmü ile Anayasa'nın 125. maddesinde yer alan

“idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır” kuralı uyarınca ilgililere, idarenin eylem ve işlemlerine karşı yargı yoluna başvuru hakkı tanınmış olmakla birlikte, yargı yoluna başvuru hakkı, ilgililerin hukuki durumlarının kesinleştirilebilmesi için yasama organı tarafından zaman yönünden sınırlandırılabilir. Dava açma hakkına süre yönünden getirilen sınırlama, ilgililerin mahkemeye erişim hakkını kısıtlamakla birlikte, idari işlemlerin sürekli şekilde dava tehdidi altında bulunmamasını sağlayıp idarenin faaliyetlerini istikrarlı şekilde sürdürebilmesine imkân tanıdığından, şekli kanun ile yapılmak kaydıyla ilgililerin yargısal yollara başvurma haklarının süre bakımından sınırlanabileceği kabul edilmektedir (Kaplan, 2022: 337).

Genel olarak dava açma süresi; bir hakkın yargı yerleri önünde ileri sürülebilmesi için yasal olarak tayin ve tespit edilmiş olan zaman kesiti olarak ifade edilmektedir (Kaplan, 2022: 337).

Dava açma süresinin sona ermiş olduğunun mahkeme veya hâkim tarafından tespit edilmesi halinde, yargısal mercilerce işin esas yönünden bir değerlendirme yapılmaksızın davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilecektir.

Bu bakımdan, kanunun öngördüğü dava açma sürelerinin geçmesinden sonra idari işlemin hukuka uygunluğunun yargı yerinde tartışma konusu yapılma olanağı bulunmamaktadır (Candan, 2022: 458).

Nitekim, Danıştay bir kararında *“yasa koyucu, idari işlemlerin sürekli bir biçimde dava açma tehdidi altında kalmasını engelleyebilmek için, idari işlemlerin ilgililerince ve belli sürede dava konusu edilebileceğini öngörerek kamu hizmetinin hızlı ve etkin biçimde yürütülmesini sağlamak istemiştir.”*¹ yönündeki gerekçesi ile dava açma hakkının belirli bir süreyle sınırlandırılması gerektiğini ifade etmiştir.

¹ Danıştay 10. Dairesi, 08.03.2017 Tarih ve E.2016/13374, K.2017/1313 Sayılı Karar, www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 14.04.2024).

Dr. Gün YAZICI

Dava açma hakkının bir süreye tabi kılınmasının Anayasa'ya aykırı olup olmayacağı meselesinin değerlendirilmesi noktasında, Anayasa'nın “temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması” başlıklı 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlükler ancak kanun ile ve özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak sınırlandırılacağından, dava açma süresinin mahkemeye erişim hakkına getirdiği sınırlamanın, şekli anlamda kanun ile yapılması, diğer bir deyişle yönetmelik ve sair ikincil mevzuat ile mahkemeye erişim hakkının kısıtlanmaması ve diğer yandan dava açma sürelerinin hakkın özüne dokunacak şekilde kısa süreler olarak tayin edilmemiş olması gerekmektedir. Yargısal yollara başvuru sürelerinin uzun veya kısa tutulması konusunda yasama organının takdir yetkisi bulunmakla birlikte, dava açma süresinin sınırlandırılması anayasal hak arama hürriyetinin etkin bir şekilde kullanılmasını etkilemediği sürece meşru sayılabilecektir (Kaplan, 2022: 337). Diğer bir deyişle, dava açma süresi aşırı derecede kısa süre ile belirlenmediği sürece mahkemeye erişim hakkına süre yönünden getirilecek bir sınırlamanın Anayasa'ya aykırı olmayacağı söylenebilecektir.

Doktrinde idari yargıda dava açma sürelerinin niteliği konusunda, dava açma süresinin “hak düşürücü” süre olduğunu savunan yazarlar (Sarica, 1949: 49; Onar, 1966: 338) olduğu gibi, söz konusu sürelerin “sui generis” nitelikte olduğunu savunan yazarlar (Candan, 2022: 458) da mevcuttur. Azınlıktaki bir görüşe göre ise, idari yargıda dava açma sürelerinin düzenleyici nitelikte olduğu kabul edilmektedir (Uler, 1991: 252).

Uygulamada, dava açma süresinin hak düşürücü nitelikte olduğu kabul edilmekte ve süre aşımının re'sen gözetilmesi gerektiği belirtilmektedir².

² Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu, 24.02.1973 Tarih ve E.1970/1, K.1973/1 Sayılı Kararında; “Bir davanın görülmesi sırasında, olayda süre aşımı nazara alınmadan ihtilâf karara bağlandıktan sonra kararın düzeltilmesi talebi vesilesiyle

Zira, Anayasa Mahkemesinin Çetin Akboğa Bireysel Başvuru Kararında da; *“(...) Hukuki işlem ve kuralların sürekli dava tehdidi altında olması hukuk devletinin unsurları olan hukuki güvenlik ve istikrar ilkeleriyle bağdaşmaz. Bu nedenle mahkemeye erişim hakkı ile hukuki güvenlik ve istikrar gerekleri arasında makul bir denge gözetilmelidir* (Anayasa Mahkemesi, 14.05.2015 Tarih ve E.2014/177, K.2015/49 Sayılı Karar). *Dava açılmasının belli bir süre koşuluna bağlanmasının hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması ile mahkemeye erişim hakkı arasında makul bir denge kurulması amacına yönelik olduğu anlaşılmaktadır”* yönündeki gerekçe ile yargısal mercilere başvurulması için uygun olmak kaydıyla dava açma sürelerinin belirlenebileceği görüşüne yer verilmiştir.³

Ülkemizde, idari uyuşmazlıklar, idari rejim sistemi içinde adli yargı sisteminden ayrı, bağımsız bir yargı kolu olan idari yargı sistemi içinde çözümlenmekte olduğundan yargı yoluna başvurma süreleri de adli yargıdan nitelik itibarıyla farklılık arz edebilmektedir.

İdari yargılama usulünde dava açma süreleri genel olarak 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda düzenlenmiştir. İdari yargılama hukukunda dava açma süreleri çoğunluk görüşüne göre hak düşürücü nitelikte olup, yargısal merciler tarafından re'sen gözetildiğinden, dava süresinde açılmaz ise, zarara uğrayanlar esas bakımından ne denli haklı olursa olsun, dava süre aşımı yönünden reddedilecek ve işin esasına geçilemeyip davanın esası yönünden hukukilik denetimi yapılamayacaktır. Bu kapsamda, dava açma sürelerinin geçirilmesi, sadece tazminat davasının açılmaması sonucunu doğuracak olup, zararın ortadan kalktığı veya haklılık kazandığı anlamına gelmeyecektir.

davanın yeniden incelenmesi sırasında süre aşımının nazara alınması gerekeceği” belirtilerek süreaşımı hususunun yargılamanın her aşamasında re'sen gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 14.04.2024).

³ Anayasa Mahkemesi, 23.03.2023 Tarih ve B.No.2019/430 Sayılı Çetin Akboğa Bireysel Başvuru Kararı, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 16.05.2024).

Dr. Gün YAZICI

Çalışmanın I. kısmında dava açma süreleri incelenmiş, II. kısmında dava açma sürelerinin hesaplanma yöntemleri irdelenmiş, III. kısmında ise başta idari işlemde kaynaklı zararların tazmini amacıyla açılan tam yargı davaları olmak üzere tam yargı davalarında dava açma süreleri incelenmiştir.

Çalışmamızda idari işlemde kaynaklı tam yargı davalarında dava açma sürelerine ilişkin olarak uygulamada ortaya çıkan sorunların, yüksek yargı kararları ışığında değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

I. GENEL OLARAK İDARİ YARGIDA DAVA AÇMA SÜRELERİ

Bu kısımda, genel veya özel dava açma süreleri ile dava açma sürelerinin hukuki niteliği, birel ve düzenleyici işlemler açısından ayrı ayrı incelenecektir.

A. İdari Yargıda Dava Açma Sürelerinin Hukuki Niteliği

Genel olarak dava açma süresi; bir hakkın yargı yerleri önünde ileri sürülebilmesi için yasal olarak tayin ve tespit edilmiş olan zaman kesiti olarak tanımlanabilir (Kaplan, 2022: 337; Kayar, 2015: 298; Yıldırım, 2018: 206; Sancakdar, 2023: 195; Çağlayan, 2023: 319; Kalabalık, 2024: 311).

Dava açma süresinin sona ermiş olduğunun mahkeme veya hâkim tarafından tespit edilmesi halinde, yargısal mercilerce işin esas yönünden bir değerlendirme yapılmaksızın davanın süreaşımı nedeniyle reddine karar verilecektir.

1. Dava Açma Süresinin “Hak Düşürücü” Nitelikte Olduğu Yönündeki Görüş

Bu görüşe göre, uygulamada mevzuatın öngördüğü süre zarfında kullanılmayan dava hakkı düşecektir. Hak düşürücü süreler; bir hakkın varlığını ve kullanımını belirli bir sürenin geçmesiyle sonlandıran nitelikteki sürelerdir (Çağan, 1975: 26; Kayar, 2015:297; Yıldırım, 2018: 206; Atay, 2023: 405; Aslan, 2022:169; Sancakdar, 2023: 195;

Çağlayan, 2023: 321; Akyılmaz vd., 2023: 355; Kalabalık, 2024:311). Doktrindeki baskın görüşe göre, idari yargılama usulünde, yargısal yollara başvuru süreleri hak düşürücü niteliktedir.

Anılan görüş uyarınca idari yargıda talep sonucunun genişletilmesi ve değiştirilmesinin, dava açma süresinin bitimi ile ortadan kalkacağı kabul edilmektedir. Bu görüşe göre, idari yargıda, dava açma süresi bitmediği sürece davacı tarafından dava dilekçesinde ileri sürülen istem sonucu değiştirilebilecek veya genişletilebilecek olmakla birlikte, dava açma süresinin sona ermesinden sonra davacının artık talep sonucunu değiştirme imkânı bulunmayacaktır.

Nitekim Fransız hukukunda da talep sonucunun değiştirilmesi veya genişletilmesi yasağının işlemeye başlayacağı tarih, dava açma süresine göre belirlendiğinden, dava açma süresi geçtikten sonra dava konusunun değiştirilmesi veya genişletilmesi mümkün olmamaktadır.

İddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı ilkesi, İYUK m. 16/4'te yer verilen *“ taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler”* yönündeki kural uyarınca, tam yargı davalarında talep sonucu tutarının kural olarak bir defaya mahsus artırılabilmesi uygulanması hariç olmak üzere, katı bir şekilde uygulanmaktadır.

Dava açma süresinin hak düşürücü süre niteliğinde olduğu yönündeki görüşe göre, idarenin İYUK m. 10 kapsamında yapılan bir idari başvuruya, dava açma süresinin sona ermesinden sonra açık ret cevabı vermesi ya da İYUK m. 7/4 uyarınca düzenleyici işlemlere karşı uygulama işlemi ile birlikte dava açılması hali hariç olmak üzere dava açma süresinin sona ermesi nedeniyle düşmüş olan dava hakkının mükerrer idari başvurular ile yeniden doğması ihtimali bulunmamaktadır (Kaplan, 2022: 338; Atay, 2023: 405; Aslan, 2022: 170).

Dr. Gün YAZICI

Yapılan açıklamalar ışığında, İYUK m. 16/4'te ilgililerin dava açma süresinin dolmasından sonra, talep sonuçlarını değiştirmeleri mümkün olmadığı belirtilmiş olmakla birlikte, tarafların ikinci dilekçeleri ile yeni maddi vakıalar ileri sürebilmelerini engelleyen bir kural yer almadığından, dava açma süresinin hak düşürücü olması, ilgililerin davacının dava açma süresinin dolmasından sonra ikinci dilekçelerinde yeni maddi olguları ileri sürmesine engel olmamakta, yalnızca davacının dava açma süresi bittikten sonra yeni veya farklı istem sonuçlarını talep edememesi sonucunu doğurmaktadır.

Buna göre, dava açma süresinin geçmesinden sonra ikinci ya da daha sonra sunulan dilekçeler ile talep sonuçlarının değiştirilemeyeceği; diğer taraftan maddi vakıaların ileri sürülmesi yönünden ise dava açma süresinin sona ermesinin veya ikinci dilekçeler aşamasına geçilmiş olmasının herhangi bir engelleyici etkisinin bulunmadığı, daha sonradan verilen beyan dilekçeleri ile yeni veya farklı maddi vakıaların mevcut olduğunun belirtilmesi mümkün olabilecektir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de adil yargılanma hakkını "hukukun üstünlüğü (rule of law)" ilkesinin temel unsurlarından biri olarak kabul ettiğinden, mahkemeye etkili erişim hakkı da adil yargılanma hakkının bir unsuru olduğundan, mahkemeye başvuru konusunda tutarlı bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve etkili fırsatlara sahip olmasını gerektirdiği⁴ dikkate alındığında, kanaatimizce; kişilerin elinde olmayan bir nedenle, başka bir deyişle mücbir sebep halinde dava açma sürelerini kaçırmaları halinde, usul kurallarının katı şekilde yorumundan kaçınılması ve dava açma süresinin ilgililerin lehine yorumlanması gerektiği, aksi bir düşünceyle hareket edilmesi durumunda,

⁴ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 23.01.2003 Tarih ve B.No.51307/99 Sayılı Geffre/Fransa Kararı, § 34, <https://bireyselbasvurukararlari.com>, (Erişim Tarihi: 14.04.2024).

mahkemelerin yargılama usullerini uygularken hakkaniyete hâlel getirecek şekilci yaklaşımı nedeniyle hak kayıplarının ortaya çıkmasına neden olunabileceği, böyle bir durumun da en başta hak arama hürriyetini, adil yargılanma hakkını ve mahkemeye erişim hakkını zedeleyeceği değerlendirilmektedir⁵.

2. Dava Açma Süresinin “Düzenleyici” Nitelikte Olduğu Yönündeki Azınlık Görüşü

Uygulamada benimsenmemiş olmakla birlikte idari yargıda dava açma süresinin düzenleyici nitelikte bir süre olduğunu savunan bir görüş de bulunmaktadır. Söz konusu görüşün savunucuları arasında yer alan Uler (1991: 252) tarafından, dava açma süresinin düzenleyici nitelikte olduğu ve idari yargıda yargısal işlevin temposunu düzenlemek için öngörüldüğü savunulmakta (Bağrıaçık ve Tekinsoy, 2002: 602) ve düzenleyici olan süre içerisinde dava açmayan ilgilinin sonradan ihtiyari şekilde idari başvuruda bulunması halinde yeni bir dava açma süresinin oluşacağı ve ilgililerce oluşan yeni dava açma süresinde tekrar dava açılabileceği ileri sürülmektedir (Uler, 1991: 258).

Uler (1991: 216) tarafından savunulan bu görüşe göre, idari yargıda hâkimin dava açma süresinin kontrolünü re’sen yapmasının sürenin hak düşürücü olduğu sonucunu doğurmayacağı belirtilmekle birlikte, bu görüş uygulamada benimsenmemiştir.

⁵ Bu hususa ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi, 20.04.2017 Tarih ve B. No: 2014/13156 sayılı Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. Ve Tic. Ltd. Şti. Bireysel Başvuru Kararında (“...”) *AIHM’e göre mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hâle getiren uygulamalar mahkemeye erişim hakkının ihlaline yol açabilir. Bununla birlikte dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi -bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça- hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ne var ki öngörülen süre koşullarının açıkça hukuka aykırı olarak yanlış uygulanması ya da yanlış hesaplanması nedeniyle kişiler dava açma ya da kanun yollarına başvuru hakkını kullanamamışsa mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini kabul etmek gerekir (Osui/İtalya, B. No: 36534/97, 11/7/2002, §§ 36-40).*” gerekçelerine yer verilmiştir.

3. Dava Açma Süresinin “Sui Generis” Nitelikte Olduğu Yönündeki Görüş

Dava açma sürelerinin “sui generis” (kendine özgü) hak düşürücü süre niteliğinde olduğunu belirten görüşün savunucularından Duran (1945: 249) tarafından, dava açma süresi, “*amme hukukunun tamamen ‘sui generis’ bir müessesesi*” olarak tanımlanmıştır.

Bu görüş, özel hukuktaki hak düşürücü sürelerin herhangi bir nedenle durmaları veya kesilmeleri söz konusu olmamasına rağmen İYUK m. 10/2’de yer alan “*Dava açılmaması veya davanın süreden reddi hallerinde, altmış günlük sürenin (dava açma süresi) bitmesinden sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren altmış gün içinde dava açabilirler.*” yönündeki kural uyarınca ilgililerin dava açabilmeleri mümkün olduğundan, idari yargılama usulünde, dava açma sürelerinin, (sui generis) kendine özgü hak düşürücü süre niteliğinde olduğunu ileri sürmektedir (Bağrıaçık ve Tekinsoy, 2002: 601).

Kanaatimizce de özel hukuktaki hak düşürücü sürelerin kural olarak durmaları veya kesilmeleri mümkün olmadığından ve idari yargıda dava açma sürelerinin İYUK’ta öngörülen belirli koşulların gerçekleşmesi halinde durması mümkün olduğundan idari dava açma sürelerinin, kendine özgü (sui generis) hak düşürücü süreler olduğunun kabulü daha uygun olacaktır.

B. Genel ve Özel Dava Açma Süreleri

Genel dava açma süreleri İYUK m. 7’de düzenlenmiş iken, özel dava açma süreleri muhtelif mevzuatta farklı süreler öngörülmek suretiyle düzenlenmiştir:

1. Genel Dava Açma Süreleri

İYUK’un “Dava açma süresi” başlıklı 7. maddesinde yer alan “*özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştayda ve idare*

mahkemelerinde altmış, vergi mahkemelerinde otuz gün” olduğu yönündeki kural uyarınca idari ya da vergi davaları için kanunlarda açıkça farklı bir süre öngörülmemişse altmış ve otuz günlük genel dava açma süreleri uygulanacaktır.

İdari yargılama usulünde vergi mahkemeleri açısından 30 günlük ve diğer idari mahkemeler açısından 60 günlük iki farklı genel dava açma süresinin bulunması, özellikle zımni ret işleminin dava konusu olduğu veya dava konusu işlemde başvurulabilecek yargısal yolun ve yargı yoluna başvuru süresinin gösterilmediği hallerde, vergi mahkemeleri açısından uygulanmakta olan 30 günlük genel dava açma süresi geçtikten sonra fakat idari yargı kolundaki diğer mahkemeler açısından uygulanan 60 günlük genel dava açma süresi içinde açılan davaların süresinde olup olmadığı bakımından uygulayıcılar tarafından farklı yönde yorumlara neden olabilecektir.

Bu minvalde, vergi mahkemesinin görevine giren ve 30 günlük genel dava açma süresine tabi olan bir uyuşmazlıkta, ilgililerin idare mahkemesi veya Danıştayın görevli olduğu düşünülerek idare mahkemesinde veya Danıştayda dava açılması halinde otuz günlük süreden sonra fakat altmış günlük süre içerisinde açılması durumunda davanın süre yönünden reddedilme ihtimali bulunduğundan hak kayıpları oluşabilecektir. Bu nedenle, kanımızca, genel dava açma süresinin bütün idari yargı mercilerinde aynı olması hak kayıplarının oluşması adına daha isabetli olacaktır.

2. Özel Dava Açma Süreleri

Kanun koyucu tarafından kamu hizmetlerinin özellikleri ve diğer kamu hizmetlerine nazaran sahip olduğu önemi dikkate alarak İYUK'ta belirtilen genel dava açma sürelerinden daha uzun veya daha kısa süreli dava açma süreleri belirlenebilmektedir (Kayar, 2015: 300; Candan, 2022: 458; Çağlayan, 2023: 324). Özel dava açma süresi mevcut ise, genel dava açma süresi kural olarak uygulanamayacaktır.

Dr. Gün YAZICI

Bununla birlikte, Anayasa'nın 40/2. maddesinde yer alan, devlet organlarının ilgililere, işlemlere karşı başvurabilecekleri yargısal makamın ve süresinin bildirimi zorunluluğunu getiren kural uyarınca, ilgililere özel dava açma süresi idarece veya yargısal organlarca bildirilmemiş ise genel dava açma sürelerinin geçerli olacağı genel olarak kabul edilmektedir.

Bu hususa ilişkin olarak Danıştay bir kararında *"(...) Anayasa'nın 40. maddesi hükmü uyarınca, özel dava açma süresine tâbi olmasına rağmen, bu hususun işlemde ya da yazılı bildirimde açıklanmaması hâlinde, dava konusu işlemin tebliğ tarihinden itibaren özel dava açma süresinin değil, genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği yorumunun, hukuki güvenlik ve idari istikrar ilkesi ile mahkemeye erişim hakkı arasındaki hassas dengeyi sağlayan bir özellik taşıdığı; ilgililere aşırı bir külfet yüklenmediği, vergi mahkemelerinde 30 gün, Danıştayda ve idare mahkemelerinde 60 gün olan genel dava açma süresinin ilgilinin dava açmak için gerekli araştırma ve hazırlıklarını yapmasına, gerekiyorsa hukuki ve teknik yardım almasına yetecek düzeyde olduğu; açık, anlaşılabilir ve ulaşılabilir olan genel dava açma sürelerinin mahkemeye erişimi zorlaştıran ya da engelleyen kısa süreler olarak nitelendirilemeyeceği, özel dava açma süresi yerine genel dava açma süresinin uygulanması sayesinde ilgilinin, işlemde başvuru yolu ve süresinin gösterilmemesinden dolayı uğradığı mağduriyetin, mahkemeye erişim hakkının özüne zarar verecek seviyeye ulaşmadan önleneyeceği değerlendirilmiştir."*⁶ gerekçelerine yer vermek suretiyle idarî işlemlerde dava açma süresinin belirtilmediği hallerde özel ve genel dava açma süresinin işletilmesi veya işletilmemesi konusunda Danıştay dava daireleri ile kurullarının kararları arasında var olan içtihat aykırılığının, içtihatların birleştirilmesi yoluyla bağlayıcı bir çözüme kavuşturulması ve içtihadın, "özel dava açma süresine tâbi bir idarî işlemde, dava

⁶ Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu, 15.03.2022 Tarih ve E.2021/2, K.2022/1 Sayılı Karar, www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 03.04.2024).

açma süresinin gösterilmemiş olması durumunda, vergi mahkemele-
rinde 30, Danıştay ve idare mahkemelerinde 60 günlük genel dava
açma süresinin uygulanması gerektiği; aynı şekilde genel dava açma
süresine tâbi bir idarî işlemde dava açma süresi gösterilmemiş olsa
da, 30 ve 60 günlük genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği”
yönünde birleştirilmesine karar verilmiştir.

C. Dava Açma Sürelerinin İşlemeye Başlaması

Dava açma sürelerinin işlemeye başlaması, birel işlemler ve genel
düzenleyici işlemler açısından farklılık arz ettiği gibi, birel işlemler
özelinde birel işlemin yazılı bildirim yoluyla ve ilanen tebligat yoluyla
tebliğ edilmiş olmasına göre de farklılık arz edebilmektedir.

1. Birel İşlemlerde Sürelerin İşlemeye Başlaması

a. Birel İşlemlerin Yazılı Bildirim Yolu ile Tebliği

Birel işlemlerde dava açma süresinin, kural olarak yazılı bildirim
üzerine başlayacağı gerek Anayasa gerekse İYUK'un 7. ve 8. maddelerinde
düzenlenmiştir. Bu kapsamda, İYUK m. 8 uyarınca dava açma
süreleri hesabında işlemin tebliğinin yapıldığı tarih dikkate alınma-
yacak ve tebliğ tarihini izleyen günden itibaren tarafların dava açma
süresi başlayacaktır.

Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesince verilen bir kararda ya-
zılı bildirime ilişkin olarak şu tespitlerde bulunulmuştur:

*“Anayasa'nın 125. maddesinin üçüncü fıkrasında dava açma süre-
sinin yazılı bildirim tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı belirtil-
miş, ancak yazılı bildirimin yapılış usulüne ilişkin herhangi bir sınırla-
yıcı hükme yer verilmemiştir. Bu durumda, dava açma süresinin, her
durumda idari işlemin imza karşılığında bilfiil muhatabına tebliğ edil-
diği tarihten itibaren işlemeye başlayacağının söylenmesi mümkün de-
ğildir. Olayın somut koşullarının, idari işlemin ilgisine yazılı olarak bil-
dirilmesini gereksiz kıldığı durumlarda veya ilgilinin, tüm yönleriyle*

Dr. Gün YAZICI

idari işlemin içeriğinden zaten haberdar olduğu hâllerde dava açma süresinin işlemeye başlaması için muhatabına imza karşılığı yapılmış bir bildirimin bulunması gerekmez. Zira bu durumlarda, yazılı bildirim ile amaçlanan, muhatabın işlemde haberdar olması hususu zaten sağlandığından dava açma süresinin işleyebilmesi için ayrıca yazılı bildirimin şart koşulması, idari işleme karşı dava açılmasının bir süreye bağlanmış olmasını anlamsız kılabilir.”⁷

Yapılan açıklamalar ışığında, dava açma süresinin işlemeye başlaması için yazılı bildirimin hukuka uygun şekilde yapılmış olması gereklidir⁸. Usulüne uygun şekilde yapılmış bir yazılı bildirimden bahsedebilmek için yazılı bildirimde bulunması gereken şartları şu şekilde sıralamak mümkündür (Kaplan, 2022: 338).

i. Yapılacak Yazılı Bildirimin Yetkili Makam Tarafından Gerçekleştirilmiş Olması Gerekmetedir

İdari işlemin usulüne uygun tebliği için tebliğin yetkili makamca yapılması gereklidir. Nitekim, ilgililerin, yetkisiz makamlarca tesis edilen işlemleri icrai mahiyette görmeme ve süresinde dava açmama

⁷ Anayasa Mahkemesi, 09.11.2017 Tarih ve B.No.2014/16754 Sayılı Nadir Kahya Bireysel Başvuru Kararı, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 10.05.2024).

⁸ Anayasa Mahkemesi, 10.12.2019 Tarih ve B.No.2019/13347 Sayılı Nurşah Suna Bireysel Başvuru Kararında; “(...) somut olayda başvurunun avukatı sıfatıyla Ö.A.T. tarafından, başvurunun uğradığı maddi zararlarının 5233 sayılı Kanun hükümleri uyarınca tazmin edilmesi istemiyle Batman Valiliğine başvuruda bulunulmuş; başvurunun tüm yazışmalara rağmen veraset ilamının ve nüfus bilgilerinin ibraz edilmediği gerekçesiyle reddedilmesine yönelik 6/5/2014 tarihli Komisyon kararı da 15/9/2014 tarihinde başvuruyu yapan ve başvuruda imzası bulunan avukat Ö.A.T.ye tebliğ edilmiştir. Söz konusu Komisyon kararında başvurulacak kanun yolları, merciler ve süreler belirtilmemiş ise de kararda başvuru yanıtacak, yanlış yönlendirecek şekilde herhangi bir muğlak bilgiye yer verilmediği görülmektedir.”, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 28.06.2024).

riski bulunabilecektir. İdari işlemin yetki unsuru işlemin yetkili makamlarca tesis edilmesine ilişkindir. Bu nedenle işlemin ilgililer tarafından bütün unsurlarıyla öğrenilmesi gereklidir.

ii. Yapılacak Yazılı Bildirime Konu İşlem Açık ve Anlaşılır Şekilde Belirtilmiş Olmalıdır

Anayasa'nın 125. maddesi uyarınca hak arama özgürlüğünün kullanılması bakımından, idari işlemlerin idare tarafından ilgililere açık ve anlaşılabilir biçimde bildirilmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, idari işlemlerde gerekçe belirtme zorunluluğu genel olarak yok iken, istisnai de olsa somut olaya göre işlemde gerekçe belirtilmemesi dava açma süresinin başlamamasına neden olabilmektedir. Buna göre, genel kural uyarınca gerekçe belirtilmese de dava açma süresi başlamakta iken istisnai de olsa uygulamada temyiz merci olan Danıştay tarafından aksi yönde kararların da verildiği görülmektedir. Örneğin, Danıştayın bu yönde vermiş olduğu bir kararda "(...) davacının Türk vatandaşlığına alınması istemiyle Tekirdağ Valiliği'ne yaptığı başvurunun 31.8.2009 tarihli davalı idare işlemi ile reddedildiği, ancak bu işlemin davacıya tebliğ edildiğine ilişkin bir bilgi ve belgenin dava dosyasında bulunmadığı, davacı tarafından söz konusu ret işleminin şifahi olarak öğrenildiği belirtilmek suretiyle işlemin gerekçesinin, 9.10.2009 tarihli yeni bir başvuru ile davalı idareden sorulduğu, bu başvurunun da davalı idarenin 4.11.2009 tarihli işlemi ile reddedildiği ve 4.1.2010 tarihinde Tekirdağ Valiliği'nce davacıya tebliğ edildiği, bakılmakta olan davanın ise 4.1.2010 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda, Türk vatandaşlığına alınma talebiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin, davacıya Anayasa ve 2577 sayılı Yasanın öngördüğü şekilde yazılı tebliğinin 4.1.2010 tarihinde yapıldığının kabulü gerektiğinden, aynı gün açıldığı anlaşılan, davanın süre aşımı yönünden reddi yolunda verilen kararda hukuki isabet bulunmamakta-

Dr. Gün YAZICI

*dır.” gerekçeleriyle dava açma süresinin işlemeye başlaması için, ilgili-
sine yazılı bildirimin usul kurallarına, 7201 sayılı Tebligat Kanunu’na
uygunluğunun yeterli olmayacağı belirtilerek yazılı bildirimde, işlemin
"açık" ve "anlaşılır" bir biçimde ifade edilmesinin yanı sıra ilgilerce,
haklarında tesis edilen idari işlemin hukuka uygun olup olmadığının
değerlendirilebilmesi için, işlemin gerekçesinin de bulunması gerektiği
aranmaktadır⁹.*

*iii. Bildirime Konu İşlemden Kişilerin Hangi Süre İçerisinde ve Hangi
Kanun Yoluna Başvurulabileceğinin Belirtilmesi Gereklemektedir*

Anayasa'nın 40. maddesinde yer alan “devlet, işlemlerinde, ilgili
kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini
belirtmek zorundadır” hükmü uyarınca yazılı bildirime konu işlemde
kişilerin bildirilen işleme karşı başvurabileceği hukuksal yolların ve
bunlara ilişkin öngörülen sürelerin belirtilmesi anayasal bir zorunlu-
luktur.

Kanaatimizce, Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun
15.03.2022 Tarih ve E.2021/2, K.2022/1 Sayılı Kararında olduğu gibi
dava konusu işlemde ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere
başvuracağı ve süreleri belirtilmediği hallerde “özel dava açma süre-
sine tâbi bir idarî işlemde, dava açma süresinin gösterilmemiş olması
durumunda, vergi mahkemelerinde 30, Danıştay ve idare mahkeme-
lerinde 60 günlük genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği;
aynı şekilde genel dava açma süresine tâbi bir idarî işlemde dava
açma süresi gösterilmemiş olsa da, 30 ve 60 günlük genel dava açma
süresinin uygulanması gerekmektedir.

⁹ Danıştay 10. Dairesi, 28.09.2010 Tarih ve E.2010/7934, K.2010/6948 Sayılı
Karar, www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

iv. Öğrenme, Sözlü Bildirim Tarihinin Dava Açma Süresinin Başlangıcına Esas Alındığı Haller

Birel idari işlemlerin ilgililerine yazılı olarak bildirilmesi bir zorunluluk olmakla birlikte, işlemin kendilerine tebliğ edilmesi zorunluluğu bulunmayan kişiler bakımından ise “öğrenme” bir diğer adıyla “ittıla” tarihinden itibaren dava açma süresi işlemeye başlayacaktır.

Örneğin, komşu parseldeki yapıya ait yapı ruhsatının iptalini isteyen kişi veya 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 32. maddesi uyarınca yıkım kararına karşı dava açan kiracı için dava açma süresi, komşu parsel malikine veya kiracıya yazılı bildirim yapılmayacağı için öğrenme tarihinden itibaren başlayacaktır¹⁰.

Yazılı bildirim tarihinin ispat yükü kural olarak idarede olmakla birlikte bu kural mutlak değildir.

¹⁰ Bu hususa ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince verilen 10.06.2020 Tarih ve B.No.2016/14452 Sayılı Fatıma Sevilay Nazilli Bireysel Başvuru Kararında; “(...) Başvurucunun gerek dosya içeriğinde sunduğu belgelerden gerekse Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden yapılan inceleme sonucu edinilen bilgilerden ikametinin İstanbul olduğu görülmektedir. Başvurucu, taşınmazı satmak istediğinde değerinde meydana gelen azalmayı ve zararı öğrendiğini ifade etmektedir. Zarara neden olduğu ileri sürülen yol 11/10/2013 tarihinde hizmete açılmış ise de başvurucunun uyuşmazlığa konu taşınmazın bulunduğu ilde ikamet etmediği, evin kendisine miras yoluyla 2015 yılı başında intikal ettiği dikkate alındığında uğranılan zarardan yolun hizmete açıldığı gün itibarıyla haberdar olunduğunu, başvurucunun ileri sürdüğü öznel nedenleri dışlamak/değerlendirme dışı bırakmak ve koşulları bilinmeyen emsal davalarda yapılan tespitlerden hareket etmek suretiyle kesin olarak belirlemek başvurucuya orantısız bir külfet yüklemektedir. Mahkeme, yolun hizmete açılması dışında başvurucunun yolun meydana getirdiği zarardan (yolun konumu, taşınmaza yakınlığı, manzarasını ve dolayısıyla değerini etkileyip etkilemediği gibi hususlardan) haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin varlığını ortaya koyan, somut vakanın koşullarına yönelik herhangi bir değerlendirmede ve saptamada bulunmamıştır. Bu nedenle kategorik olarak eylemin vukuunun (yolun hizmete açılmasını) dava açma süresinin başlangıcına esas alınmasının yukarıda anılan ilkeler uyarınca mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu kanaatine varılmıştır.” denilmiştir. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 27.06.2024).

Dr. Gün YAZICI

Örneğin, Anayasa Mahkemesinin bu yönde vermiş olduğu bir kararda; *"Başvurucuya sınır dışı etme kararının 19/10/2018 tarihinde tebliğ edilmek istendiği ancak başvurucunun tebellüğden imtina ettiği görülmüştür. Sınır dışı etme kararı 19/10/2018 tarihinde başvurucuya vekâletnamede kendi ana dili olarak belirttiği Arapça hazırlanan tercüme evrakıyla tebliğ edilmek istenmiştir. Öte yandan Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün gönderdiği yazı ekinde başvurucunun geri gönderme merkezinde bulunduğu sırada 22/10/2018 ve 30/10/2018 tarihlerinde özel vekâletnameyle iki kez, seçtiği avukatıyla görüştüğü anlaşılmıştır. Başvurucunun avukatının sınır dışı işlemine dair tüm belgelerin birer suretini aldığı Görüşme Tutanağından anlaşılmıştır. Dolayısıyla sınır dışı etme kararının tebliğinden sonra yaklaşık üç ay gibi makul olmayan bir sürede açılan iptal davasının süre aşımı yönünden reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunun değerlendirilmesi mümkün değildir."*¹¹ gerekçeleriyle yazılı bildirim tarihinin ispatına ilişkin davalı idare tarafından sunulan bilgi ve belgeleri yeterli görmüştür.

Taraflar arasında öğrenme tarihine ilişkin çıkabilecek uyuşmazlıklarda Danıştay, dava konusu edilen işlemin yazılı bildirim tarihinin netleştirilemediği durumlarda genel olarak, davalı idarenin süre aşımı iddiasını yerinde bulmayarak dosyanın esasını incelemektedir¹².

Diğer taraftan Danıştay, davacı dava konusu işleme karşı dava açmadan önce üst makamlara ya da işlemi tesis eden makama başvurmuşsa, bildirim tarihi belli olmayan işlemlerde yapılan idari başvuru tarihini işlemin tebliğ tarihi olarak kabul etmektedir¹³. Öte yandan, dava konusu işlem uygulamaya konulmuş ve hayatın doğal akışına

¹¹ Anayasa Mahkemesi, 16.03.2022 Tarih ve B.No.2019/3497 Sayılı Z. S. Bireysel Başvuru Kararı, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 28.06.2024).

¹² Danıştay 10. Dairesi, 16.06.1997 Tarih ve E.1996/6317, K.1997/2497 Sayılı Karar, www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 03.04.2024).

¹³ Danıştay 10. Dairesi, 05.11.1997 Tarih ve E.1996/834, K.1997/4137 Sayılı Karar, www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

göre dava konusu işlemin icrası ile birlikte ilgililerin işlemde haberdar olduğu söylenebiliyor ise, Danıştay bildirimde en geç uygulamada başladığı tarihte yapılmış olduğunu kabul etmektedir¹⁴.

b. Birel İşlemin İlanen Tebligat Yoluyla Tebliği

İYUK m. 7 uyarınca tebliğ yapılacak şahsın adresi tebliğ memuru tarafından ve adres kayıt sisteminden tespit edilemiyorsa tebligatı çıkaran merci tarafından adres araştırması yapılarak muhatabın adresinin öncelikle resmi veya özel kurum ve dairelerden, bunlardan sonuç alınamaması durumunda kolluk vasıtasıyla araştırılarak tespiti gerekmektedir. Bu kapsamda yapılan tüm araştırmalara rağmen muhatabın adresinin tespit edilememesi durumunda adresi meçhul sayılarak tebligat ilan yoluyla yapılacaktır. Yani, ilan tebligat başvurulacak bir nevi son çare olmaktadır. Daha açık bir ifade ile ilan tebliğ seçimlik bir yöntem değildir. İlan tebligat usulü, yazılı bildirim yolunun uygulanmadığı zamanlarda uygulanabilen bir usul olup yazılı bildirim yoluyla tebliğ usulünün tamamlayıcısı niteliğindedir. Nitekim yazılı bildirim yapılmasının mümkün olduğu hallerde, ilan tebligat yapılırsa, bu tebliğ usulsüz olacak ve dava açma süresi de işlemeye başlamayacaktır¹⁵.

Buna göre, yazılı bildirim usulü, birel işlemler açısından öncelikle başvuru usulüdür. Bu nedenle, örneğin ilan yasal olarak zorunlu ol-

¹⁴ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 13.12.2002 Tarih ve E.2002/771, K.2002/923 Sayılı Karar, www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

¹⁵ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 08.04.2010 Tarih ve E.2009/569, K.2010/583 Sayılı Kararında; "(...) adresinde bulunamayan davacı şirketin yeni adresinin başta ilgili ticaret veya sanayi odası olmak üzere resmi veya hususi müessese ve dairelerden gerekli görülenlere sorulması ve zabıta vasıtasıyla tahkik ve tespit ettirilmesi gerekmekte iken, belirtilen şekilde bir araştırma yapılmadan ilan tebligat yapılması usule aykırı olduğundan, usule aykırı şekilde yapılan ilan tebliğ tarihi esas alınarak davanın süre aşımı nedeniyle reddedilmesinde hukuka uyarlık görülmemiştir." gerekçesiyle ilan yoluyla yapılan tebligat geçersiz sayılmıştır. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

Dr. Gün YAZICI

makla birlikte birel işlem niteliğinde olan parselasyon planlarının ilgililere yazılı şekilde bildirimi üzerine dava açma süresi başlayacaktır¹⁶. Parselasyon işlemi gibi birel işlemlerin yazılı bildirim usulü ile tebliğ edilememesi ve şartlarının mevcut olması halinde ilanen tebliğ usulü ile tebliğe çalışılacaktır.

Diğer taraftan, ilanen tebligat usulünde dava açma süresinin başlangıcı, yazılı bildirim usulünden farklılık arz etmektedir. İYUK m. 7’de adresleri belli olmayanlara özel kanunlarındaki hükümlere göre ilan yoluyla bildirim yapılan hallerde, özel Kanununda aksine bir hüküm bulunmadıkça sürenin, son ilan tarihini izleyen günden itibaren on beş gün sonra işlemeye başlayacağı belirtilmiştir.

Bu kapsamda, İYUK m. 7. hükmünün, idari yargılama usulüne göre yürütülen yargılamalar yönünden, 7201 sayılı Tebligat Kanunu’nun 28. maddesine kıyasla daha özel nitelikte olduğu ve mahkemeye erişim hakkı kapsamında ilgililerin daha lehine olan normların uygulanması gerektiği dikkate alındığında, ilanen tebliğ halinde dava açma süresinin son ilan tarihini izleyen günden itibaren Tebligat Kanunu’nun 28. maddesinde belirtilen yedi gün sonra değil, İYUK m. 7’de belirtilen on beş gün sonra işlemeye başlayacağı kabul edilmektedir (Kaplan, 2022: 355).

Öte yandan, 7201 sayılı Tebligat Kanunu’nun 35. maddesinde yer alan kazai tebligata ilişkin hükümler uyarınca, yargısal organlarca yapılan tebligatlar açısından tüzel kişiler ile daha önce kendisine tebligat yapılmış olup farklı bir adres bildirmeyen ve adres kayıt sisteminde yerleşim yeri adresi tespit edilemeyen gerçek kişiler yönünden Tebligat Kanunu’nun 28. maddesinde yer alan ilanen tebligat usulünün hiç uygulanma imkânı bulunmadığı da tabiidir.

¹⁶ Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu, 12.02.1970 Tarih ve E.1962/2, K.1970/1 Sayılı Kararı ile; “*parselasyon planlarına karşı dava açma süresinin, Anayasa’nın 114’üncü 5 maddesine göre yazılı bildirim tarihinden itibaren başlayacağı*” belirtilmiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

2. Düzenleyici İşlemlerde Dava Açma Süresinin Başlaması

Düzenleyici işlem; idarenin, aynı durumda olan idare edilenler için bağlayıcı, genel, soyut hukuk kuralı niteliğindeki, normatif ve tek yanlı tasarruflarına denilmektedir. İdarenin düzenleme yetkisini kullanarak yönetmelik, genelge veya adsız düzenleyici işlemler ile sürekli, soyut, objektif, genel durumları belirleyen ve gösteren hükümler içermesi halinde maddî anlamda düzenleyici işlem den bahsedilir.

İYUK m. 7/4'te, ilanı gereken düzenleyici işlemlerde dava açma süresinin, ilan tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlayacağı hüküm altına alınmış olmakla birlikte; düzenleyici işlemin uygulanması halinde ilgililer tarafından uygulama işlemi ya da düzenleyici işlem veyahut her iki işleme karşı birden de dava açılabilceği de düzenlenmiştir.

Aynı şekilde, düzenleyici işlem iptal edilmese de uygulama işlemi iptal davasına (ve tazmini gereken bir husus söz konusu ise tam yargı davasına) konu olabilecek olmakla birlikte, tesis edilen bireysel işlemin ilgili olan düzenleyici işlemin uygulaması nedeniyle meydana gelmesi gerekmektedir¹⁷.

Düzenleyici işlemlere karşı açılacak davalarda süre ilan veya yayım tarihini izleyen günden itibaren başlamaktadır. Buna göre, yayım,

¹⁷ Danıştay 13. Dairesi, 14.05.2014 Tarih ve E.2013/1880, K.2014/1879 Sayılı Kararında; "(...) davacı tarafından dava konusu düzenlemenin Resmî Gazete'de yayımlanmasını izleyen altmış gün içerisinde bu düzenlemenin iptali istemiyle dava açılmadığı, düzenlemede değişiklik yapılmasına ilişkin başvurunun İYUK'un 11. maddesinde öngörülen altmış günlük sürenin geçmesinden sonra yapıldığı, ara kararına verilen cevaplardan dava konusu düzenlemenin davacıya uygulanmasına ilişkin herhangi bir uygulama işlemi de olmadığı sonucuna varıldığından, yasal dava açma süresinin geçmesinden sonra açılan davanın esasının incelenme olanağı bulunmamaktadır." gerekçelerine yer vermiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

Dr. Gün YAZICI

düzenleyici işlemin Resmî Gazete’de yayımlaması suretiyle gerçekleştirilmekte iken¹⁸ ilan ise, gazete veya duyuru yoluyla uygun araçlar vasıtasıyla gerçekleştirilebilmektedir (Kaplan, 2022: 364).

Bununla birlikte; yayın veya ilan tarihinin ilgili yasa gereği birden fazla gün sürmesi gerekiyor veya birden fazlaca kez ilan yapılması gerekiyor ise, son ilan tarihi hesaba alınarak dava açma süresi hesaplanacaktır (Gözübüyük ve Dinçer, 2001: 211).

Anılan madde metninde ilanı gereken düzenleyici işlemlerde, dava açma süresinin ilan tarihinden itibaren başlayacağı belirtildiğinden, ilanı gerekmele birlikte, düzenleyici işlem niteliği taşımayan, ihaleden yasaklama kararı ve parselasyon işlemi gibi birel nitelikteki idari işlemlerde, dava açma süresi ilan tarihinden itibaren değil, ilgililerine yazılı bildirimin yapıldığı veya yazılı bildirim yerine geçen işlemlerin gerçekleştirildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır. Bu durum, Anayasa Mahkemesi kararlarında şöyle ifade edilmektedir:

“Mahkemenin taşınmazın sit alanı olarak ilan edildiğine yönelik kararın başvurucuya tebliğ edilmediği nazara alınmadan dava açma süresini tescil işleminin Resmî Gazete’de ilan tarihinden itibaren hesaplanmasına yönelik yorumunun başvurucunun dava açabilmesini önemli ölçüde zorlaştırarak başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği değerlendirilmiştir. Bu çerçevede kendisine tebliğ edilmeyen işlem

¹⁸ Danıştay 14. Dairesi, 25.12.2013 Tarih ve E.2011/14898, K.2013/10198 Sayılı Kararında; “(...) genel düzenleyici işlem olan Bakanlar Kurulu Kararına karşı doğrudan açılan davalarda, dava açma süresi, işlemi öğrenme tarihi üzerine değil, usulüne uygun olarak yapılacak ilanı izleyen günden itibaren başlayacağı açık olup, söz konusu Bakanlar Kurulu Kararının uygulanması niteliğinde herhangi bir işlemin de tesis edilmemiş olması karşısında, 13.10.2006 tarihinde ilan edilen Bakanlar Kurulu Kararının iptali istemiyle en son 12.12.2006 tarihinde dava açılması gerekirken, 19.06.2009 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunmaktadır.” gerekçesiyle davanın süreaşımı yönünden reddine karar vermiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

başvurucunun somut olayın şartları altında ilanla haberdar olabilmesi oldukça güçtür.” denilmiştir¹⁹.

Yapılan açıklamalar ışığında; sürekli, soyut, objektif, genel durumları belirleyen ve gösteren hükümler içermeyen, sadece bir alan belirleme işlemi olan ve bünyesinde herhangi bir kural barındırmayan kararlar ilanı gereken düzenleyici işlem niteliğinde olmadıklarından ilan usulü işletilmeksizin yukarıda öngörülen usuller işletilerek dava açma süresinin belirlenmesi gerekmektedir.

Zira Danıştay bir kararında özel kanunlarında aksine bir hüküm bulunmadıkça, idari işlemlerde dava açma süresinin başlamasında yazılı bildirimin esas olduğu, dava açma süresi hesabında ilân tarihinin, ancak "ilanı gereken" düzenleyici nitelikteki işlemler açısından dikkate alınacağı, bu nitelikte bulunmayan işlemlere karşı ilgililerin, bu işlemlerin kendilerine yazılı olarak bildirildiği tarihten itibaren dava açabilecekleri hususu açıkça belirtilmiştir²⁰.

Bu konuyla ilgili olarak AİHM, sit alanı derecesinin/kullanım amacının değişikliğine ilişkin bir uyuşmazlıkta, dava açma süresinin Resmî Gazete’de ilanı tarihinden başlatılarak davanın süre aşımı nedeniyle reddedilmesinin, Resmî Gazete’de kararın detaylarına yer verilmemesi ve davacının yıllarca Resmî Gazete’yi takip etmek durumunda olmaması, sonuç olarak sistemin yeterince açık ve anlaşılır bulunmaması hususlarını da vurgulayarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 6. maddesi ile düzenlenen adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil ettiği yönünde de karar vermiştir²¹.

¹⁹ Anayasa Mahkemesi, 15.11.2023 Tarih ve B.No.2020/2418 sayılı Bülent Silkü Bireysel Başvuru Kararı, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 27.06.2024).

²⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 30.01.2013 Tarih ve E.2011/212, K.2013/221 Sayılı Kararı, www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 03.04.2024).

²¹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 16.12.1992 Tarih ve B.No.12964/87 Sayılı De Geouffre de la Pradelle-Fransa Kararı, bireyselbasvurukararlari.com, (Erişim Tarihi: 10.04.2024)

Dr. Gün YAZICI

Bu konuda, yukarıda belirtilen düzenleyici işlemlere karşı açılacak davalarda İYUK'un 11. maddesi kapsamında yapılan başvuru bulunması durumunda dava açma süresinin hesabının nasıl yapılacağı meselesi, yani İYUK'un 11. maddesi kapsamında yapılan başvuru düzenleyici işlemlere karşı açılan davalarda süreyi durdurup durdurmayaacağına ilişkin olarak Danıştay 5. Dairesi bir kararında; İYUK m. 11'in, idareye, hiyerarşik denetimi işleterek, hukuka aykırı olduğu ileri sürülen bireysel idari işlemin geri alınması, kaldırılması, değiştirilmesi veya yenisinin yapılması konusunda son bir fırsat tanımak ve bu denetim sonuna kadar ilgililerin dava haklarını korumak amacına yönelik olduğuna vurgu yapmıştır. Öte yandan, aynı kararda, düzenleyici işlemlerin ise, idarelerin ilgili birimlerince gerçekleştirilen çeşitli hazırlayıcı işlemlerin ardından, en üst karar organları veya hiyerarşik olarak en üst makamlarınca kurulduğu, çeşitli aşamalardan geçerek idarenin en üst karar organı veya hiyerarşik makamınca kurulan bu işlemlerin, bireysel işlemlerde olduğu gibi dava açılmadan önce idari denetime tabi tutulmasının, bu işlemlerin anılan niteliklerinden dolayı uygun ve fayda sağlayıcı olmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle, değinilen İYUK m. 11'in düzenleyici işlemleri de kapsadığının kabulü mümkün olmayıp, düzenleyici işlemlere karşı 11. maddede öngörülen şekilde bir başvurunun dava açma süresini durduğunun kabulüne de olanak bulunmadığı gerekçeleriyle düzenleyici işlemin değiştirilmesi talebiyle İYUK m. 11 uyarınca yapılan başvurunun dava açma süresini durdurmayaacağı ve bu başvuruya verilen yanıtın, İYUK m. 7'de belirtilen uygulama işlemi olarak kabul edilemeyeceğine karar verilmiştir²².

Nihai olarak, düzenleyici işlemlere karşı İYUK m. 11 hükümlerinin işletilip işletilmeyeceğine ilişkin olarak kanunda herhangi bir

²² Danıştay 5. Dairesi, 25.03.2011 Tarih ve E.2011/867, K.2011/1600 Sayılı Karar, www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

açıklık bulunmasa da, kanaatimizce düzenleyici işlemlerin geri alınması, kaldırılması, değiştirilmesi veya yenisinin yapılması amacıyla İYUK m. 11 kapsamında yapılan başvuruya verilen cevap sonrasında, değiştirilmesi, geri alınması veya yenisinin yapılması istenilen düzenleyici işlemin iptal davasına konu edilebileceğinin kabulü kamu düzeninden sayılan dava açma süresinin göz ardı edilmesi sonucunu doğuracağından İYUK m. 11 kapsamında yapılan başvuru düzenleyici işlemlere karşı açılan davalarda dava açma sürelerini yeniden canlandırmayacak veya durdurmayacaktır.

Nitekim, doktrinde de düzenleyici işlemin değiştirilmesi amacıyla idareye yapılan başvuruya verilen açık veya zımni ret cevabının düzenleyici işlemin dava konusu olmasını sağlayan bir uygulama işlemi olarak kabul edilmeyeceğini savunan görüşler bulunmaktadır. (Aslan, 2022: 176).

Nitekim, görüşümüzü destekler nitelikte, Danıştay bir kararında; *" (...) 2577 sayılı Yasa'nın 7. maddesinde sözü edilen "uygulama işlemi" kavramı, kural koyucu nitelikteki düzenleyici işlemlere dayanılarak ilgililer hakkında tesis edilen ve onların menfaatlerinin ihlal edilmesi sonucunu doğuran, başka bir ifadeyle hukuksal durumlarında değişiklik doğuran bireysel nitelikteki işlemleri ifade etmektedir. Dolayısıyla davacının, dava konusu ettiği Yönetmelik ve Yönerge kurallarının değiştirilmesi amacıyla 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasası'nın 11. maddesi kapsamında yaptığı başvurunun reddi sonrasında, değiştirilmesi istenilen düzenleyici işlemleri iptal davasına konu edebileceğinin kabulünün, kamu düzeninden sayılan dava açma süresinin gözardı edilmesi sonucunu doğuracağı açıktır."*²³ gerekçelerine yer vermiştir.

²³ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 22.10.2009 Tarih ve E.2008/1199, K.2009/1816 Sayılı Karar, www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

II. DAVA AÇMA SÜRELERİNİN HESAPLANMASI

A. Mevzuatta Sürenin Gün, Hafta, Ay veya Yıl Olarak Belirtilmesi Halinde Sürelerin Hesabı

İdari uyuşmazlıklara karşı açılacak davalarda dava açma süreleri genel olarak gün olarak tespit edilmekte ve buna göre hesaplama yapılmaktadır. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ise genellikle hafta bazlı sürelerle yer verilmiştir. İdari Yargılama Usulü kapsamında yürütülen yargılamalarda uygulanacak süreler ise muhtelif sürelerle ve gün bazında belirtilmiştir, bu sebeple idari yargılama hukukunda 60 gün olarak öngörülen sürenin iki aymış gibi hesaplanmaması, hak kayıplarını önlenmesi ve yanlış hesaplama yapılmaması için dikkate alınması gereken bir husustur (Nohutçu, 2012: 323; Yıldırım, 2018: 208; Akyılmaz vd., 2023: 415).

Buna göre, süreler şayet gün olarak belirlenmiş ise, tebliğ veya tefhim edildiği gün süre hesabında dikkate alınmayacak olup, süre son günün çalışma saati sonunda bitecektir.

Öte yandan, davalar fiziksel ortamda açılabileceği gibi, elektronik ortamda, güvenli elektronik imza kullanılarak da açılabilmektedir. Zira, İYUK 31/1 maddesinin yapmış olduğu atıf uyarınca Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "elektronik işlemler" başlıklı 445. madde hükümlerinin idarî yargıda da uygulandığı görülmektedir. Bu kapsamda; gerçek kişiler UYAP Vatandaş Bilgi Sistemi, tüzel kişi temsilcileri UYAP Kurum Bilgi Sistemi üzerinden, taraf vekilleri ise güvenli elektronik imza kullanarak UYAP üzerinden saat 00.00'a kadar dava açabilmektedir. Buna göre, elektronik ortamda açılan davalarda dava, dilekçenin UYAP üzerinden mahkeme ekranlarına düştüğü tarihte açılmış sayılmaktadır.

Bununla birlikte, idari uyuşmazlıklarda genel olarak süreler gün olarak tespit edilse de, bazı istisnai durumlarda sürelerin ay veya yıl

olarak tespit edildiği de görülmektedir. Nitekim; İYUK m. 10'da idare-nin kesin nitelikte vermesi gereken cevabını bekleme süresi olan 4 aylık süre ve İYUK m. 13'te 1 ve 5 yıllık ön karar başvuru süreleri göz önünde bulundurulduğunda, sürelerin gün olarak değil, ay ve yıl olarak belirlendiği istisnai hallerin de mevcut olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan, İYUK'ta sürelerin ay veya yıl olarak nasıl hesaplanacağına ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmediğinden, bu konuda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan düzenlemelerden faydalanılmaktadır (Benekay, 2015: 86; Sancakdar, 2023: 195; Akyılmaz vd., 2023: 413).

Bu kapsamda, şayet süreler İYUK m. 10'daki gibi ay şeklinde belirtilmişse, dava açma süresi sonraki aydaki aynı günün çalışma saati sonunda bitecek, şayet İYUK m. 13'teki gibi yıl olarak belirtilmiş ise, dava açma süresi bir sonraki yılın aynı ay ve gününün çalışma saati sonunda sona erecektir (Nohutçu, 2012: 323; Gözübüyük, 2017: 418; Yıldırım, 2018: 208; Sancakdar, 2023:195; Akyılmaz vd., 2023: 415).

B. Yasal Sürenin Son Gününün Tatile Rastlaması Halinde Süre

İYUK'un 8. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, tatil günleri sürelerle dahil olup, sürenin son gününün tatil gününe rastlaması halinde, söz konusu süreler tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzayacaktır.

Bu konuda, madde metnindeki "tatil günü" ibaresinden kasıt hafta sonu tatili ile resmî tatiller olduğundan Cumhurbaşkanı kararıyla verilen idari izinler bu sürelerle tabii olmayacaktır²⁴. Bu kapsamda, idari izin

²⁴ Danıştay 7. Dairesi, 04.02.1997 Tarih ve E.1996/2050, K.1997/402 Sayılı Kararında; "Ramazan Bayramının 19.2.1996 günü saat 13.00'te başlayıp, 22.2.1996 günü sona erdiği, ancak, hizmetlerin aksatılmaması ve kurum yöneticilerince gerekli tedbirlerin alınması, 'zorunlu hizmetlerin yürütülmesi için asgari seviyede eleman bulundurulması suretiyle' kamuda çalışan memur, işçi ve diğer personelin, 19.2.1996 günü saat 13.00'e kadar olan süre ile 23.2.1996 günü olmak üzere bir buçuk gün idari izinli sayılmalarının uygun görüldüğü, hükümet tarafından verilen izin kamu görevlileri için 'idari izin' niteliğinde olup, dava açma

Dr. Gün YAZICI

olan günlerde mahkemelerde nöbetçi memurlar yer almakta ve gelen evraklar kabul edilmeye devam edildiğinden, dava açma süresinin son gününün idari izinli sayılan güne denk gelmesi durumunda dava açma süresi uzamayacaktır (Candan, 2022: 398; Yıldırım, 2018: 221; Aslan, 2022: 185; Sancakdar, 2023: 231, Çağlayan, 2023: 346; Akyılmaz vd., 2023: 416; Kalabalık, 2024: 330).

2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun'un 2. maddesinde; Kurban Bayramı bakımından arife günü saat 13.00'ten itibaren 4,5 gün boyunca resmî tatil olduğu, Ramazan Bayramı için ise; arife günü saat 13.00'ten itibaren 3,5 gün boyunca resmî tatil olduğu belirtilmiştir.

Bu kapsamda, dava açma veya usule dair herhangi bir idari işlem yapma konusunda yargılamanın tarafları için öngörülmüş sürelerin son gününün resmi ve dini tatillere denk gelmesi halinde süreler anılan tatil sürelerini izleyen ilk iş gününde sona erecek, sürenin son gününün, bir idari işlem ile tesis edilen idari tatil süresine rastlaması halinde ise dava açma süresinin uzaması söz konusu olmayacaktır.

Diğer yandan, resmi veya dini tatil niteliğinde bulunmamakla birlikte, Covid-19 salgını nedeniyle yargısal sürelerin ve idari başvuru sürelerinin uzatılmasına dair 26.03.2020 tarih ve (mükerrer) 31080 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 25.03.2020 tarih ve 7226 sayılı Kanun'un, Geçici 1. maddesinin 1. fıkrası ile 30.4.2020 gün ve 31114 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 29.04.2020 gün ve 2480 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı uyarınca, Covid-19 salgın hastalığının olumsuz etkilerinin önlenmesi amacıyla bir hakkın doğumu, kullanılması

süresinin son günü olan 23.2.1996 Cuma günü mahkemelerin açık olması ve (...) zorunlu hizmetlerin yürütülmesi için mahkemelerde yeterli eleman bulundurulduğu, yükümlü şirket adına tahakkuk eden gümrük vergi ve resimlerinin kaldırılması istemiyle 26.2.1996 tarihinde açılan davayı süre aşımı yönünden reddeden mahkeme kararında hukuki isabetsizlik bulunmamaktadır." gerekçesiyle son günü idari izin günlerine denk gelen sürelerin uzamayacağını belirtildiği görülmektedir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

veya sona ermesine ilişkin tüm sürelerin, 13.03.2020 tarihi ile 15.06.2020 tarihi arasındaki yaklaşık 3 aylık dönemde durdurulduğu hususunun süre hesabında dikkate alınması gerekmektedir.

Bu konuya bir örnek vermek gerekirse, 20.02.2020 tarihinde ilgisine tebliğ edilen idare mahkemesinin görevine alanına giren işleme karşı işlemeye başlayan 60 günlük dava açma süresinin Covid-19 salgını nedeniyle 13.03.2020-15.06.2020 tarihleri arasında duracağı, 16.06.2020 tarihi itibarıyla yeniden işlemeye başlayan sürenin son gününün adli tatile denk gelmesi nedeniyle kanun gereği en geç 07.09.2020 tarihine kadar dava açılması gerekeceğinden söz konusu süre sonrasında açılan davaların süre aşımı nedeniyle esasının incelenme olanağı bulunmayacaktır.

Diğer taraftan; 10.04.2023 tarih ve 32159 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 141 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca yalnızca 06.02.2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremin etkilediği iller açısından geçerli olmak üzere yargısal sürelerin 06.02.2023 ile 07.04.2023 tarihleri arasındaki dönemde durduğu hususunun da süre hesabında dikkate alınması gerektiği açıktır.

Öte yandan, Danıştay tarafından bir kararda, “*davacı vekili tarafından, 20.11.2020 tarihinde Covid-19 kapsamında temaslı durumu nedeniyle karantinada olduğu, daha sonra 24.11.2020 tarihinde yapılan testin pozitif çıkması üzerine hastanede yattığı ve karantina sürecinin devam ettiğinin beyan edildiği ve dilekçesi ekinde 24.11.2020 tarihli PCR testi sonucunun sunulduğu görülmüştür. Bu durumda, davacı tarafın beyanında belirttiği hususlar araştırılarak ilgili belgeler temin edildikten sonra mücbir sebep şartları da gözetilerek karar verilmesi gerekirken(...)*”²⁵ denilerek Covid-19 hastalığı nedeniyle karantina halinde bulunulmasının mücbir sebep olarak değerlendirilebileceği ve

²⁵ Danıştay 5. Dairesi, 16.09.2021 Tarih ve E.2021/5580, K.2021/2566 Sayılı Karar, www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

Dr. Gün YAZICI

dava açma süresinin hesaplanmasında dikkate alınması gerektiği yönünde karar verilerek mücbir sebebin dava açma süresini istisnai olarak etkileyebileceği belirtilmiştir.

C. Çalışmaya Ara Verme Zamanının Dava Açma Süresine Etkisi

İdare ve vergi mahkemeleri olan ilk derece mahkemeleri için çalışmaya ara verme, süreleri ve usulü İYUK m. 61’de “*Bölge idare, idare ve vergi mahkemeleri her yıl bir eylülde başlamak üzere, yirmi temmuzdan otuz bir ağustosa kadar çalışmaya ara verirler. Ancak, yargı çevresine dahil olduğu bölge idare mahkemesinin bulunduğu il merkezi dışında kalan ve sadece bir idare veya bir vergi mahkemesi bulunan yerlerdeki idari yargı mercileri çalışmaya ara vermeden yararlanamazlar. Bu mahkemeler, İYUK m. 62’deki sınırlamaya tabi olmaksızın görevlerine devam ederler.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Diğer taraftan, Danıştay için de 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 86. maddesinde çalışmaya ara vermeye ilişkin olarak “*Danıştay daireleri her yıl bir eylülde başlamak üzere, yirmi temmuzdan otuz bir ağustosa kadar çalışmaya ara verirler*” düzenlemesine yer verilmiştir.

Söz konusu hükümler ve İYUK’un 8/3. maddesinde yer alan “*Bu Kanunda yazılı sürelerin bitmesi çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa bu süreler, ara vermenin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılır.*” hükmü uyarınca, İYUK’ta belirtilen sürelerin bitmesinin çalışmaya ara verme zamanına rastlaması halinde, bu süreler ara vermenin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren 7 gün uzamış sayılacaktır.

İYUK m. 8/3’te “*bu Kanunda yazılı sürelerin bitmesi çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa bu süreler (...) uzamış sayılır.*” ibaresine yer verilmiş olması nedeniyle çalışmaya ara vermeye, diğer deyişle adli tatil ile ilgili olarak İYUK dışındaki diğer kanunlarda dava açma için öngörülen sürelerin adli tatile denk gelmesi durumunda uzayıp uzamayacağı değerlendirilmelidir.

Doktrinde bazı yazarlar tarafından; diğer kanunlarda yer alan sürelerin de bu düzenlemeden yararlanacağı görüşü (Ergen, 2007: 380; Nohutçu, 2012: 324) savunulmakta, bazı yazarlar tarafından ise, 8. madde metninin başında yer alan “*bu kanunda yazılı süreler*” ibaresinin yer almasının yalnızca İYUK'ta belirtilen sürelerin bu düzenlemeye dahil olduğu anlamına geldiği, diğer kanunlarda belirtilen dava açma sürelerinin son gününün adli tatile rastlaması halinde süresinin uzamayaacağı savunulmaktadır (Candan, 2022: 400; Demirkol ve Bereket Baş, 2006: 161; Doğrusöz, 2008: 38-40).

Yüksek yargı içtihatlarına bakıldığında, özel kanunlarda belirtilen sürelerin de bu düzenlemeden yararlanacağı şeklinde kararlara yer verildiği görülmektedir²⁶.

Diğer taraftan, dava açma süresinin adli tatil nedeniyle uzayabilmesi için dava açma süresinin son gününün İYUK m. 8 uyarınca 20 Temmuz ve 31 Ağustos arasına denk gelmesi gerektiği²⁷, sürenin çalışmaya

²⁶ Danıştay 14. Dairesi, 06.03.2012 Tarih ve E.2011/1488, K.2012/1528 Sayılı Kararında; “(...) 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca verilen para cezasının davacı şirkete tebliğ edildiği 30.07.2008 tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlayan 30 günlük dava açma süresinin çalışmaya ara verme dönemi içinde bittiği görüldüğünden, yukarıda belirtilen yasa hükmü uyarınca dava açma süresi ara vermenin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılacağından 02.09.2008 tarihinde ve yasal süresi içinde açıldığı görülen davanın süre aşımı nedeniyle reddi yolundaki İdare Mahkemesi kararında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.” gerekçeleriyle özel kanunlarda özel dava açma süresi öngörülen durumlarda da anılan sürelerin adli tatile denk gelmesi halinde uzayacağı belirtilmiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

²⁷ Danıştay 8. Dairesi, 19.07.2011 Tarih ve E.2011/5560, K.2011/3754 Sayılı Kararında; “(...) kararın 11.8.2010 gününde davacı vekiline tebliğ edildiği, 15 günlük sürenin sona erdiği günün adli tatil dönemine denk gelmesi ve adli tatilin bitiminden sonra davacının sahip olduğu yedi günlük sürenin bitiminin de yine tatil gününe denk geldiği anlaşılmakla birlikte tatilin bitimini takip eden iş günü olan 13.9.2010 gününde karar düzeltme isteminde bulunulması gerekirken, bu tarih geçirildikten sonra 14.9.2010 gününde davacı vekili tarafından düzeltme isteminde bulunulduğu anlaşıldığından, yasal süresinde kararın düzeltilmesi isteminde bulunulmadığından, istemin süre aşımı nedeniyle esasının incelenmesine olanak bulunmamaktadır.” şeklinde karar verildiği görülmektedir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

Dr. Gün YAZICI

ara verme zamanının bitiminden sonraki bir tarihte sona ermesi halinde ise, dava açma sürelerinin uzamayacağı önem arz etmektedir (Benekay, 2015: 92; Kayar, 2015: 324; Aslan, 2022: 185; Sancakdar, 2023: 231; Çağlayan, 2023: 319; Akyılmaz vd., 2023:416; Kalabalık, 2024:330). Buna göre örneğin son dava açma süresi adli tatilden sonraya rastlayan 02.09.2024 tarihi olan bir davada dava açma süresi uzamayıp 02.09.2024 tarihinde sona erecek iken, son dava açma süresi adli tatile rastlayan örneğin 21.07.2024 tarihi olan bir davanın dava açma süresinin son günü adli tatile rastladığından adli tatil süresinin bitim tarihinden itibaren 7 gün uzamak suretiyle 07.09.2024 tarihi olabilecektir.

Bununla birlikte, öğleden sonraları resmî tatil olan günler de iş günü olduğundan son günü bu tarihe denk gelen dava açma süreleri fiziki dilekçe ile açılacak davalar için saat 13.00'te, resmî tatilin başlamasıyla birlikte, UYAP ortamından açılacak davalarda ise yarım gün resmî tatil olan günün bitiminde, saat 00.00'da sona erecektir (Kaplan, 2022: 398; Aslan, 2022: 187).

Diğer taraftan, yargı çevresine dahil olduğu bölge idare mahkemesinin bulunduğu il merkezi dışında kalan ve sadece bir idare veya bir vergi mahkemesi bulunan yerlerdeki idari yargı mercilerinin çalışmaya ara vermeden yararlanamayacağı da dikkate alınmalıdır. Adli tatilden yararlanamayan söz konusu mahkemeler, İYUK'un 62. maddesindeki sınırlamaya tabi olmaksızın görevlerine devam edeceklerdir. Bununla birlikte, Danıştay tarafından adli tatile ilişkin hükümler geniş bir biçimde yorumlanarak, mahkemeye erişim hakkı kapsamında Bölge İdare Mahkemesinin bulunduğu il merkezi dışında kalan ve sadece bir idare veya bir vergi mahkemesi bulunan ve adli tatilden yararlanamayan yerlerdeki Mahkemelerde açılan davalar hakkında da adli tatil nedeniyle sürelerin uzayacağı yönünde karar verilmektedir²⁸.

²⁸ Danıştay 12. Dairesi, 05.03.2020 Tarih ve E.2019/7504, K.2020/1817 Sayılı Kararında; "(...) çalışmaya ara verme süresinden yararlanmayacak olan Mahkemelerin düzenlenmiş olduğu, bu istisnanın genişletilerek istisna kapsamında olan

III. TAM YARGI DAVALARINDA DAVA AÇMA SÜRESİ

A. Genel Olarak Tam Yargı Davalarında Dava Açma Süresi

İdari yargıda tam yargı davaları; idari işlemlerden, eylemlerden veya idari sözleşmelerden kaynaklanmaktadır. Buna göre, tam yargı davalarında dava konusu edilen zararın işlemde mi yoksa salt eylemden mi kaynaklandığına göre dava açma sürelerinin başlangıcı ve süresi farklılık göstermektedir.

Bu kapsamda, İYUK m. 12. ve m. 13'te idareye karşı açılacak tam yargı davalarına ilişkin hükümlere yer verilmiş olup, iki maddenin düzenleme alanı farklılık göstermektedir. Daha açık bir ifade ile İYUK m. 12'de idari işlemlerden kaynaklı tam yargı davaları düzenlenmekte iken, aynı Kanun'un 13. maddesiyle de salt idari eylemlerden kaynaklı tam yargı davaları düzenlenmiştir.

İYUK m. 12 kapsamında idari işlemde kaynaklı tam yargı davaları, yıkım, naklen atama, göreve son verme, görev yeri değişikliği isteğinin reddi gibi idari işlemlerden kaynaklı zararların tazmini amacıyla açılan tam yargı davaları iken, İYUK m. 13 kapsamındaki idari eylemden kaynaklı tam yargı davaları ise idarenin eylemde bulunduğu veya idarenin aktif eylemi veya hareketsiz kalması öncesinde idarece tesis edilmiş herhangi bir idari işlem veya karar bulunmadığı hallerde ortaya çıkan zararların tazmini istemiyle açılmaktadır.

mahkemelere dilekçe ile başvuran kişileri kapsamayacağı hususunun açık olduğu, ayrıca 2577 sayılı İYUK'un "Sürelerle ilgili genel esaslar" başlıklı 8. maddesinin ikinci fıkrasında; "tatil günlerinin sürele dahil olacağı, şu kadar ki, sürenin son günü tatil gününe rastlaması halinde, sürenin tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzayacağına düzenlendiği ve bu düzenlemeye istisna olabilecek herhangi başka bir düzenlemenin bulunmadığı, aynı görev alanına giren mahkemelerde uygulanan kanun yolu sürelerinin farklı uygulanmasının söz konusu olamayacağı, bu nedenle çalışmaya ara verme süresinden herkesin yararlanacağı" belirtilmiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

Dr. Gün YAZICI

Diğer taraftan, idari işlemler etkisini ilgisine tebliğ edildiği anda gösterebileceği gibi, tebliğinden sonraki bir zamanda uygulamaya konulmasıyla, daha açık bir ifade ile idari işlemin icrasıyla da etkisini gösterebilmektedir (Candan, 2022: 463-464).

İdari işlemler ile idari eylemler birbirini izleyen ve tamamlayıcı nitelikte ise idari işlemin icrası üzerine ortaya çıkabilecek zararlara ilişkin açılacak davalarda, idari işlemden kaynaklı zararların tazmini amacıyla İYUK m. 12’de belirtilen usul işletilecek ve İYUK m. 13 uygulanmayacaktır. Nitekim bir zararın idari işlemin icrasından kaynaklı olması, o zararın idari eylemden değil, idari işlemin icrasından kaynaklı olduğu gerçeğini değiştirmeyecek ve idari işlemin icrasından doğan zararların tazmini de yalnızca İYUK m. 12 kapsamında talep edilebilecektir. Örneğin yıkım kararından sonra yıkım kararının icra edilmesi halinde, ilgililerce idari eylemlerden kaynaklı zararların tazminine yönelik İYUK m. 13 hükmü kapsamında değil, idari işlemlerden kaynaklı zararların tazminine dair İYUK m. 12. kapsamında tam yargı davası açılması gerekecektir. Anılan durum idari işlemlerin icrasından kaynaklı zararların tazmini için açılacak davaların dava açma süresinin başlangıç tarihinin işlemin icra tarihinden itibaren başlamasını gerektirmesi dışında, İYUK m. 13’ten farklı olarak ön karar başvuru yolunun olmaması, yalnızca İYUK m. 11 kapsamında başvuruda bulunulabilmesi sonucunu doğurması açısından da farklılık arz edecektir.

İYUK’un 11. maddesinde düzenlenen ihtiyari başvuru yolu, iptal davasına yönelik olup tam yargı davasından önce açılacak olan iptal davasının bir nevi ön aşaması olarak idareye başvuru niteliğindedir (Ağar, 2006: 270). Bu kapsamda, idarenin söz konusu işlemi geri alması, kaldırması veya iptal etmesi halinde idare tarafından ilgilinin uğramış olduğu maddi zararların çoğunlukla kısmen de olsa tazmin edilebildiği ve ayrı bir tam yargı davasına gerek duyulmadığı haller olabilmektedir.

Bununla birlikte; idarenin işlemi iptal etme, geri alma, kaldırma ya da değiştirme yönünde hareket etmesi durumunda ise, geçmişte doğmuş zararlar var olmaya devam edebilecek ve bu zararlar bakımından zarara uğrayan tarafından tam yargı davası açma hakkı saklı kalmaya devam edecektir (Yılmaz, 2013a: 302; Kayar, 2015: 320).

Konusu idari işlem olan tam yargı davalarında dava açma sürelerinin düzenlendiği İYUK m. 12’de bir sonraki başlık altında detaylı açıklamalara yer verileceğinden bu kısımda ayrı bir açıklama yapılmayacaktır.

Diğer taraftan; tam yargı davalarının düzenlendiği İYUK m. 13 uyarınca, idari eylemler sebebiyle hakları ihlal edilenler tarafından, zarara yol açan eylemin yazılı bildirim üzerine veya başka şekilde öğrendikleri tarihten itibaren 1 yıl ve herhalde de eylemin gerçekleştiği tarihten itibaren 5 yıl içerisinde yapacakları başvuru ile “ön karar” almaları gerekmektedir. Şayet ön karar alınmadan ilgililer tarafından 1 ve 5 yıllık süreler içinde doğrudan doğruya idari yargıda dava açılır ise, idari yargı mercilerince²⁹ ilk inceleme aşamasında “idari merci tecevüzü” sebebiyle dava dosyasının ilgili idare merciine tevdi edilmesi kararı verilecektir (Akyılmaz vd., 2023: 355, 409; Kayar, 2015:331; Atay, 2023: 322; Aslan, 2022: 220; Sancakdar, 2023: 234; Çağlayan, 2023: 342; Kalabalık, 2024: 323).

²⁹ İstanbul 5. İdare Mahkemesi, 24.07.2019 Tarih ve E.2019/1325, K.2019/1706 Sayılı Kararında; “(...) davacılar tarafından zararının giderilmesi istemiyle davalı idareye bir başvuruda bulunulmadığı(...) İYUK’un 15/1-e maddesi uyarınca dava dilekçesinin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına tevdiine, bu başvuru üzerine tesis edilecek işlemin tebliğ tarihinden veya zımni ret işleminin oluşacağı tarihten itibaren dava açma süresi içinde dava açılabileceği hususunun davacıya hatırlatılmasına” yönünde karar verilmiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

Dr. Gün YAZICI

Nitekim Danıştay tarafından da, ilgililer tarafından idareye başvurulmaksızın doğrudan doğruya Danıştayda tam yargı davası açılması halinde dilekçenin davanın her safhasında ilgili idare merciine tevdi edilmesi gerektiği belirtilmiştir³⁰.

B. Konusu İdari İşlem Olan Tam Yargı Davalarında Dava Açma Süresi

İYUK'un "İptal ve Tam Yargı Davaları" başlıklı 12. maddesinde yer alan hükümler dikkate alındığında³¹, idari işlemde zarar gören ilgililere dava açma konusunda farklı seçenekler sunulmaktadır. İYUK m. 12 uyarınca ilgililer tarafından:

- . Doğrudan tam yargı davası açılması;
- . İptal ve tam yargı davasının birlikte açılması;
- . İptal davası sonuçlandıktan sonra tam yargı davasının açılması;
- . İşlemin icrasından sonra tam yargı davasının açılması;
- . İdareye İYUK m. 11 başvurusu yapılmasından sonra kalan sürede tam yargı davasının açılması

mümkündür.

Buna göre, tesis ve tebliğ edildiği tarihten itibaren maddi ve manevi zarar doğuran idari işlemlerden dolayı ilgililer, doğrudan doğruya tam yargı davası açabilecekleri gibi iptal ve tam yargı davasını

³⁰ Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu, 15.03.1979 Tarih ve E.1971/9, K.1979/5 Sayılı Karar, www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

³¹ İYUK'un "İptal ve Tam Yargı Davaları" başlıklı 12. maddesinde; "İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 inci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır." düzenlemesine yer verilmiştir. www.mevzuat.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

birlikte açabilecek; önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yoluna başvurulması halinde verilecek kararın tebliğinden itibaren dava süresi içinde de tam yargı davası açabileceklerdir.

1. İdari İşlemlerden Kaynaklı Zararın Tazmini İçin Doğrudan Açılacak Tam Yargı Davalarında Dava Açma Süresi

İdari işlemlerden dolayı uğranıldığı iddia edilen zararlar, bazı hallerde işlemin tesis ve tebliğ edildiği anda hemen etkisini göstermekle birlikte bazı durumlarda ise, işlemlerin uygulanması yani icrası ile gerçekleşmektedir.

Buna göre, şayet idari işlem yazılı bildirim ile kişinin hakkını ihlal eden ve hemen sonuç doğuran bir işlem ise doğrudan tam yargı davası açma olanağı bulunmaktadır (Candan, 2022: 464; Yıldırım, 2018: 212; Atay, 2022: 325; Aslan, 2022: 215; Sancakdar, 2023: 233; Çağlayan, 2023: 340; Kalabalık, 2024: 322). Konuyu bir örnek ile somutlaştırmak gerekirse, bir kamu görevlisinin re'sen emekli edilmesi durumunda, söz konusu işlemin tebliği üzerine doğrudan tam yargı davası açma olanağı bulunmaktadır (Kaplın, 2022: 306). Bu durumda zarar hemen ortaya çıkmakta, ayrı bir icra safhası bulunmamaktadır.

Öte yandan, bazı durumlarda idari işlemlerin icrası ve tebliği ile uygulama gerçekleşse de zarar doğurucu etki daha sonra ortaya çıkabilmektedir (Candan, 2022: 464; Yıldırım, 2018: 218; Aslan, 2022: 215; Çağlayan, 2023: 340-341; Kalabalık, 2024: 322). Örneğin yıkım işlemlerinde yıkım kararının tesisi ve tebliği ile zarar hemen doğmakta, yıkım işleminin icrası üzerine zarar meydana gelmektedir.

İdari işlemden dolayı kişisel hakkı ihlal edilen ilgililerin idari işlemlerden kaynaklı tam yargı davası açabilmesi için işlemin uygulamaya konulmuş olması gerekmektedir. Zira uygulama ve yürütme çoğu kez idarece maddi bir fiil ve harekette bulunulmasını gerektirmektedir (Öngören, 1990: 62-63; Aslan, 2022: 218). Aksi durumda,

Dr. Gün YAZICI

yani idarenin icrai harekette bulunması halinde zarar meydana gelebilecek hallerde henüz eylemde bulunulmadığı durumda, zarar ortaya çıkmayacağından, mevcut olmayan bir zarar nedeniyle tam yargı davası açma yoluna gidilemeyecektir.

Bu durumda, ilgililer haklarını ihlal eden işlemlere karşı tam yargı davası açmak için, işlemler tesis ve tebliğ edildikleri anda uygulanabilen nitelikte değilse, söz konusu işlemlerin uygulanmasını bekledikten sonra İYUK'un 12. maddesinde öngörülen usule göre dava açabileceklerdir (Bölükbaşı, 2015: 82; Yıldırım, 2018: 212; Aslan, 2022: 215; Sancakdar, 2023: 234; Çağlayan, 2023: 340; Kalabalık, 2024: 322).

2. İdari İşlemin Tesis Edilip Bildirilmesi Üzerine Doğrudan Açılan Tam Yargı Davalarında Dava Açma Süresi

Bazı idari işlemler tesis ve tebliğ edilmeleri ile birlikte icra edilmiş, uygulanmış olurlar. Söz konusu işlemlerde işlemten ayrı bir yürütme safhası bulunmamakta, yürütme işlemlerinin kendi içinde olduğu görülmektedir (Yenice ve Esin, 1983: 227-228; Atay, 2022: 325; Akyılmaz vd., 2023: 405). Bu tür işlemlerde zarar işlemin tesis edildiği ve ilgisine tebliğ edildiği anda ortaya çıkmakta olduğundan bu işlemler *"ittihazı icra keyfiyetini tazammun eden -içeren- işlemler"* olarak da adlandırılmaktadır (Sarica, 1949: 341-378).

Somutlaştırmak gerekirse bu tür işlemlere; idareden bir eylemde bulunması veya bir işlem tesis etmesi talebinin sarahaten veya zımnen reddi işlemleri arasında bulunan ruhsat talebinin reddi işlemi, eğitim kurumuna kayıt veya atanma talebinin reddi işlemi ve sair olumsuz işlemler örnek olarak gösterilebilir (Özay, 2004: 816).

Bir idari işlemin iptali istenilmeden, doğrudan bu işlemten doğduğu ileri sürülen zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davalarında, idari işlem nedeni ile uğranıldığı iddia edilen zararın gideril-

mesi amaçlanmakta, idari işlemin iptaline karar verilmesi talep edilmemekte, diğer bir deyişle hukuka aykırı olduğu iddia edilen işlemin hukuk düzeninde kalmasına göz yumulmakta ve yalnızca işlemde kaynaklı zararın tazmini istenilmektedir (Özgüldür, 1996: 44; Atay, 2022: 325; Aslan, 2022: 217; Çağlayan, 2023: 341; Akyılmaz vd., 2023: 405). Anılan durum hukuk devleti aşamasının bir önceki aşaması olan hukuka aykırı olduğu iddia edilen idari işlemin ayakta tutulup ilgililere yalnızca tazminat ödenmesine dair hazine teorisi prensipleriyle benzerlik göstermektedir.

Öte yandan; söz konusu işlemler (*ister olumlu, ister olumsuz olsun*), salt tesis edilmekle hüküm ve sonuçlarını doğurmayacak, kural olarak, işlemin ilgisine bildirilmiş olması da gerekecektir. Bununla birlikte, bildirim tüm idari uyuşmazlıklar hakkında uygulanan genel bir kural ise de, yalnızca kendisine bildirim şartı bulunan kişiler bakımından geçerli olup idari işlemin kendisine tebliği/bildirimi zorunluluğu bulunmayan kişiler bakımından ise işlemin öğrenilmesi üzerine dava açma süresi işlemeye başlayacaktır.

İYUK m. 12’de, zarara sebebiyet veren işlem nedeniyle açılacak davalarda dava açma süresinin ayrıca belirtilmediği görüldüğünden, İYUK m. 7’deki genel süre hükmünün, kural olarak işlemde kaynaklı tam yargı davalarında da uygulanması gerekmektedir. Bu durumda, işlemin tesisi ve bildirilmesinden itibaren dava açma süresi başlayacak olup öngörülen 60 günlük sürede veya özel dava açma süresi öngörülmüşse bu süre içerisinde davanın açılması gerekmektedir. Dava açma süresinin kaçırılmasından sonra açılan tam yargı davalarının ise süre aşımı nedeniyle reddine karar verilecektir.

Bu hususta önem arz eden noktalardan bir tanesi, idare tarafından tesis edilen açık işlemlerin (zımni ret işlemi dışındaki işlemlerin), salt tesis edilmekle hüküm ve sonuçlarını doğurmayacağı, bunun için, işlemin ilgisine bildirilmiş olması da gerektiği, daha açık bir ifadeyle, bildirim evresi tamamlanmadan söz konusu idari işlemlerin tekemmül

Dr. Gün YAZICI

etmiş sayılmayacağı ve hukuki varlık kazanmayacağı açık iken, zımni ret işlemlerinde bu durumun nasıl uygulama bulacağı meselesidir.

Zira zımni ret işlemlerinde işlemin kesinliğinin hangi tarihte oluşacağı ve dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağı gerek kişisel hakları ihlal edildiğinden bahisle dava açmak isteyenler tarafından gerekse idari yargı mercileri tarafından sıklıkla karıştırılan bir husustur.

İlgililerce idareye yapılan başvuru üzerine idarelerce başvuruya herhangi bir cevap verilmemesi halinde, yani zımni ret işlemleri halinde birtakım zararlar doğabilmektedir. Buna göre, kanaatimizce, bu tür durumlarda idareler tarafından tesis edilen açık bir işlem mevcut olmadığından, İYUK m. 11 uyarınca başvurunun idare kayıtlarına girdiği tarihten itibaren bildirim şartına gerek olmadan, 30 günlük zımni ret süresinin dolmasından sonra talebin idarece reddedilmiş sayılması üzerine, bu tarihten itibaren idarenin tazmin talebinin karşılanmayacağı anlaşılarak, işlemde kaynaklı zararın idari başvuru yolları ile karşılanamayacağı anlaşıldığından, söz konusu idari başvurunun zımnı veya sarıh şekilde reddedildiği tarihten itibaren özel veya genel dava açma süresi içerisinde tam yargı davasının açılması mümkün ve zorunludur³². Zira, bu gibi durumlarda, zımni ret işlemi ile, başvurunun idare kayıtlarına girdiği tarihten itibaren 30 günlük zımni ret süresinin dolmasından sonra, tazmin taleplerinin karşılanmayacağından ilgililerin haberdar olduğu varsayılmaktadır³³.

³² Bununla birlikte; 30 günlük genel zımni ret süresinden farklı olan 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılansması Hakkında Kanun'da 6/3. maddesinde yer alan kural olarak altı aylık özel zımni ret süresi ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 61/3. maddesinde yer alan koruma bölge kurullarının kararlarına karşı Koruma Yüksek Kurulunun itirazı karara bağlama süresi olan üç aylık özel zımni ret süreleri öngörülmesine dair özel hükümlere da ayrıca dikkat edilmesi gerekmektedir.

³³ Danıştay 15. Dairesi, 28.05.2015 Tarih ve E.2015/689, K.2015/3382 Sayılı Kararında;“(…) olayda hizmet kusuru bulunduğu gerekçesiyle oluştuğu ileri sürülen zararlarının giderilmesi için 06.09.2013 tarihinde Sağlık Bakanlığına başvurduğu, başvuru dilekçesinin evrak kayıtlarına 18.09.2013 tarihinde girdiği,

Öte yandan, bu konuda önem arz eden bir diğer husus; tam yargı davasının sebebi olan idari işlemin ilgisine bildirilmemesi, ancak söz konusu işlemin bir şekilde ilgisince öğrenilmesi halinde sürecin nasıl işleyeceği meselesidir. Bu gibi durumlarda, kanaatimizce, yazılı bildirim şartı aranmaması, öğrenme tarihinden itibaren dava açma süresinin başlatılması gerekmektedir. Nitekim uygulamada yargı mercilerince de bu yönde kararlar verilmektedir³⁴.

Son olarak; idari işlemlerden dolayı iptal davası açmadan doğrudan tam yargı davası açılan hallerde, olayın özelliğine ve zararın ortaya çıkış şekline göre kimi durumlarda dava açma süresinin başlangıcı olarak zararın kesinleştiği ve hesaplanabilir hale geldiği tarihin dava açma süresinin başlangıç tarihi olarak alınması gerekmektedir (Candan, 2022: 466; Atay, 2022: 326).

başvuru dilekçesi, Sağlık Bakanlığınca 1.10.2013 tarihinde Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumuna gönderildiği, başvuru dilekçesi kurum kaydına 26.11.2013 tarihinde girdiği, başvuruya herhangi bir yanıt verilmemesi üzerine 19.02.2014 tarihinde dava açıldığı, tazminat talebini değerlendirecek olan idarenin 'Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu olduğu, tazminat başvuru dilekçesinin Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu kaydına 26.11.2013 tarihinde girdiği, bu tarihten itibaren 60 günlük cevap verme süresinin başladığı, başvuruya cevap verilmeyerek zımni ret işleminin 25.01.2014 tarihinde olduğu, bu tarihten itibaren 60 gün içinde dava açılması gerektiği, nitekim 19.02.2014 tarihinde davanın açıldığı, bu itibarla davanın esasına ilişkin karar verilmesi gerekirken süre aşımı nedeniyle reddi yolunda verilen İdare Mahkemesi kararında hukuka uygunluk görülmediği" yönünde karar verilmiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

³⁴ Konuya ilişkin olarak "(...) davacının, zarara uğramasına yol açan davalı idarenin, kendisine ait ruhsat sahasını 11,45 hektara indirmesine ilişkin işlemi en geç (...) Asliye Hukuk Mahkemesince mahallinde tespit yaptırdığı 18.5.2005 tarihinde öğrendiği açık olduğundan, bu tarihten itibaren İYUK'un 7. maddesi uyarınca 60 günlük dava açma süresi içerisinde doğrudan veya aynı kanunun 11. maddesinde öngörülen süreç işletildikten sonra dava açması gerekirken, belirtilen süreler geçirildikten sonra, 26.1.2006 tarihinde davalı idareye yaptığı başvurunun reddi üzerine 26.05.2006 tarihinde açılan tam yargı davasının süre aşımı nedeniyle incelenme olanağı bulunmadığı" yönündeki gerekçe ile verilen davanın süreaşımı nedeniyle reddi kararı temyiz incelemesinde onanmıştır. Danıştay 8. Dairesi, 14.02.2007 Tarih ve E.2006/6537, K.2007/761 Sayılı Karar, www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

3. İdari İşlemin Uygulanması Üzerine Açılacak Tam Yargı Davalarında Dava Açma Süresi

Bazı idari işlemler tesis ve tebliğ edilmeleri ile birlikte icra edilmiş, uygulanmış ve etkisini göstermiş olurken, bazı idari işlemler ise tesis edildikleri anda etkisini göstermezler ve bu tür işlemlerin etkisini gösterebilmesi için ayrıca bir uygulama işlemine ihtiyaç duyulur. Bu durum, İYUK m. 12’de *“ilgililer bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler.”* şeklinde düzenlenmiştir.

Bu tür idari işlemler tesis ve bildirim safhası ile yürütme safhası birbirinden ayrı olan işlemler olarak kabul edilmektedirler (Öngören, 1990: 66). Buna göre, idari işlemlerin bir kısmında iki safha arasında uzun veya kısa bir zaman aralığı bulunmakta ve icra işlemi bildirim işleminden sonraki bir tarihte olmaktadır. Bu gibi durumlarda doğacak zararlar da ancak icra edildikleri anda ortaya çıkmaktadır (Yenice ve Esin, 1983: 229; Akyılmaz vd., 2023: 407). Daha açık bir ifade ile işlem- den doğan zararlar, işlemin tesisi ile birlikte değil, işlemin uygulanma- sından yani tesis işleminden sonra başka bir uygulama işlemi veya ey- lemi ile ortaya çıkmaktadır (Onar, 1966: 1978; Akyılmaz vd., 2023: 406).

Yukarıda yer alan hüküm, gerek iptal davasından bağımsız olarak tam yargı davasının açılabilmesine gerekse de bu davaların tabi ola- cağı süreye ilişkin düzenlemeyi içerisinde barındırmaktadır.

Kanaatimizce, anılan madde metninde işlemin icrası sebebiyle doğan zararların ayrı olarak düzenlenmesi ve söz konusu davalarda dava açma süresinin başlangıcının icra tarihinden itibaren başlayaca- ğının hüküm altına alınmış olması, gerek hak kayıplarının önlenmesi gerekse de hukuki belirlilik anlamında isabetli olmuştur.

Yapılan açıklamalar ışığında, zarar gördüğü iddia edilen ilgililer, tam yargı davalarını, idari işlemin tebliğinden itibaren değil, işlemin

uygulanması üzerine zararın ortaya çıkmasından sonra, icra tarihinden itibaren 60 günlük genel veya özel dava açma süresi öngörülmüş ise bu süre içinde açabileceklerdir. Bu süre geçtikten sonra açılan tam yargı davalarında idari yargı mercilerince davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilecektir.

Bu konuda, idari yargı mercilerinde açılan davalarda, işlemin icra tarihinin dava açma süresinin başlangıç tarihi olması nedeniyle bu sürelerin dava dilekçelerinde açıkça gösterilmesi gerekmektedir. Keza, söz konusu tarihi ispatlar bilgi ve belgelerin de dava dilekçesine eklenmesi gerekmektedir. İdari işlemin icra edildiği tarih; tutanak, alındı, çizelge ve sair çeşitli belgelerle ispat edilebilir.

Bununla birlikte; icra tarihinin gösterilmemesi veya yanlış gösterilmesi hallerinde idari yargı mercilerince re'sen araştırma ilkesi uyarınca anılan tarih araştırılarak davanın süresinde açılıp açılmadığına ilişkin bir karar verilebilecektir.

Öte yandan, asıl idari işlem, uygulama işlemi ve doğduğu iddia edilen zarar arasında nedensellik bağının bulunması da gerekmektedir. Şayet söz konusu işlemler ile zarar arasında nedensellik bağı bulunmuyorsa, bu durumda ortada tazmin edilecek bir zararın varlığından söz edilemeyecek ve anılan zararın tazmini istemiyle açılan davanın da reddine karar verilecektir.

Diğer bir önemli husus, icranın bir günden fazla devam ettiği durumlarda, icranın sona erdiği tarih, dava açma süresinin başlangıcında dikkate alınacak ve dava açma süresi icranın sona erdiği tarihi izleyen günden itibaren başlayacaktır (Candan, 2022: 474; Akyılmaz vd., 2023: 406).

Diğer taraftan maaş ve burs ödemeleri gibi belli dönemler itibarıyla tekrar eden ve düzenli olarak ve birden fazla kez uygulanan işlemlerin her uygulandığı dönem itibarıyla ayrı bir dava açma hakkı bulunmaktadır. Düzenli yapılan ödemelerin eksik ödendiği iddiasıyla

Dr. Gün YAZICI

idarelere yapılan başvuruların reddi üzerine, söz konusu işlemlere karşı dava, ödemelerin yapıldığı tarihten itibaren hesaplanacak süre içerisinde dava konusu edilmelidir. Zira söz konusu süreler dikkate alınmadan açılan davalar idari yargı mercilerince süre yönünden reddedilecektir.

Burada reddedilen istem, sadece belli döneme ilişkin olan dava hakları olup dava açma süresi henüz geçmemiş olan hak kayıplarına ilişkin olarak ilgililerin dava açmasında süre yönünden herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bu gibi durumlarda, yapılan her bir ödeme, işlemin birbirinden bağımsız bir uygulaması olarak kabul edilecek³⁵ ve dava açma süresi buna göre hesap edilecektir (Kaplan, 2022: 311-312).

Öte yandan, uygulamada, birbirini tekrar eden ve birbirini tekrar etmeyen nitelikteki ödemeler bakımından ayırım yapılmakta ve birbirini tekrar etmeyen nitelikteki, diğer bir deyişle tek seferliğine yapılan ödemeler açısından ise ilgililerin talepleri mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilerek, tekrar etmeyen ödemelerin gerçekleştirilmesi istemlerine ilişkin davalar ise süre aşımı yönünden reddedilmektedir³⁶.

³⁵ Bu konuyla ilgili olarak İstanbul 5. İdare Mahkemesi, 31.01.2019 Tarih ve E.2018/923, K.2019/144 Sayılı Kararı ile; "(...)2017 Mart tarihinden itibaren icap nöbetiyle görevlendirildiği halde icap nöbet ücreti ödemesi yapılmayan davacı tarafından, gerekli ödemelerin yapılması talebiyle 20.03.2018 tarihinde yapılan başvurunun 12.04.2018 tarihinde reddedilmesine üzerine, 30.04.2018 tarihinde kayda giren dilekçe ile açılan davada, her bir aylık ödemesi, ödenmeme işleminin icrası olarak kabul edildiğinden davanın açıldığı tarihten geriye doğru 120 günü geçmemek üzere başvuru tarihinden geriye doğru 60 günlük süre içindeki ilk uygulama tarihi olan 15.02.2018 tarihinden sonraki (15.02.2018 dahil) dönemde ödenmesi gereken parasal hakların başvuru tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte tazminine, öncesine ilişkin kısmının süre aşımı nedeniyle reddine" yönünde karar vermiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 03.04.2024).

³⁶ Nitekim, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi, 6. İdari Dava Dairesi, 08.11.2023 Tarih ve E:2023/2982, K:2023/2767 Sayılı Kararında; "...Anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerden birisi olan mülkiyet hakkının zaman ötesi niteliği göz önünde bulundurulduğunda, bu hakkın ihlal edildiğinden bahisle söz konusu ihlalin kaldırılmasına yönelik gerekli işlemlerin yapılması istemiyle

Son olarak, ilgililer tarafından idari işleme karşı açılmış ve idari yargı mercilerinde görülmekte olan bir dava varken, söz konusu işlem kapsamında yapılan uygulama nedeniyle ilgililer tarafından uğranılan zararın tazmini istemiyle, iptal davasından bağımsız olarak tam yargı davasının da açılabilmesi seçeneğidir.

Bu ihtimalde de dava açma süresi önem arz etmektedir³⁷. Bu durumda, zarar gördüğü iddia edilen ilgililer tarafından, işlemin icrası nedeniyle uğradıkları zararın tazmini istemiyle iptal davasının sonuçlanmasını beklemeden, icra tarihinden itibaren genel veya varsa özel dava açma süresi içerisinde, ihtiyari şekilde İYUK m. 11'e göre başvurularak veya doğrudan tam yargı davası açılabilir (Candan, 2022: 474; Aslan, 2022: 219; Çağlayan, 2023: 341; Akyılmaz vd., 2023: 408).

ilgililer tarafından 2577 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca her zaman idareye başvurulabileceğinin ve bu başvurunun reddedilmesi halinde aynı Kanun'un 7. maddesinde öngörülen 60 günlük yasal süresi içinde söz konusu işleme karşı dava açılabilceğinin kabulü gerekmektedir. ...davacının iadesini talep ettiği ücretlerin yukarıda açıklamalarına yer verildiği üzere süregelen mülkiyet hakkı ihlali ve iade talebiyle yapılan başvurunun 2577 sayılı Kanun'un 10. maddesi kapsamında yapılmış bir başvuru niteliğinde olduğu anlaşıldığından işin esasının değerlendirilmesi gerekmekte iken davanın süre aşımı nedeniyle reddine ilişkin Mahkeme kararında hukuki isabet bulunmamaktadır.” yönünde karar vermiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.04.2024).

³⁷ Danıştay 14. Dairesi, 25.10.2013 Tarih ve E.2012/4043, K.2013/7229 Sayılı Kararında; “(...) davacı şirkete 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 20/ı maddesi uyarınca verilen idari para cezasının tahsili amacıyla düzenlenen ödeme emrinin iptali istemiyle açılan davada; İstanbul 8. İdare Mahkemesince (...)sayılı iptal kararının verildiği, davacı şirket tarafından 14.05.2010 tarihinde idari para cezasının ödendiği, ödenen para cezasının ödeme tarihinden itibaren işleyen yasal faizi ile birlikte iadesine karar verilmesi istemiyle, 14.06.2010 tarihinde bakılmakta olan davanın açıldığı, davacı şirkete tebliğ edilen ödeme emrinin iptali istemiyle açılmış ve iptal davası sonuçlanmadan, 14.05.2010 tarihinde para cezasının ödenmesi suretiyle zararın meydana gelmiş olması nedeniyle, 2577 sayılı İYUK'un 12. maddesi uyarınca iptal davası sonuçlanmadan, ayrı dilekçeyle tam yargı davasının açılabilceği göz önünde bulundurulduğunda, uyumsuzluğun esasının incelenmesi suretiyle bir karar verilmesi gerekirken, davanın incelenmeksizin reddi yolundaki temyize konu İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmediği” belirtilmiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

4. İptal Davaları ile Birlikte Açılacak Tam Yargı Davalarında Dava Açma Süresi

İYUK m. 12’de tam yargı davaları için öngörülen dava yollarından üçüncüsü, idari işlemler nedeniyle hakları zarara uğratılan kişilerce iptal ve tam yargı davalarının aynı dilekçe ile birlikte açılmasıdır.

Bu kapsamda, ilgililer tarafından, hak ihlaline sebebiyet veren idari işlemler dolayısıyla bir dilekçe ile hem işlemin iptali hem de işlem nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemiyle dava açılabilecektir. Görüleceği üzere, bu gibi durumlarda aslında ortada birbirinden ayrı iki dava bulunmasına rağmen, bunların aynı dava dilekçesinde ileri sürülebilmesi imkânı sağlanmıştır. Nitekim söz konusu Kanun hükmü ile birlikte; açılan davalarda usul açısından kolaylık sağlanmakta ve usul ekonomisine katkı sağlanmaktadır.

Buna göre iptal ve tam yargı davasının birlikte açılması yolunun tercih edilmesi halinde, iptal davasının konusunu oluşturan idari işlemin ilgililere tebliğ edildiği tarihten itibaren öngörülen dava açma süresi içerisinde *(eğer özel dava açma süresi öngörülmemiş ise idari yargıda genel dava açma süresi olan 60 günlük süre içerisinde)* ilgili idari yargı merciinde iptalle birlikte tazminat isteminde bulunulabilecektir. Bununla birlikte, şayet işlem tebliğ edilmeyip uygulamaya konulmuş ise, bu durumda uygulamanın başladığı tarihten itibaren iptal istemi ile birlikte tazminat talebinde de bulunulabilecektir (Kayacan, 2010: 41). Bu kapsamda, ilgilinin idari işlemde doğan zararı öğrendiği tarih saptanabiliyorsa, bu tarih işlem nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemi için de esas alınabilecektir³⁸.

³⁸ Danıştay 6. Dairesi, 12.12.1989 Tarih ve E.1989/2840, K.1989/2514 Sayılı Kararında; “(...) davacının, anılan 12. madde ile kendisine tanınan olanaklardan, iptal davasının karara bağlanması üzerine tam yargı davası açma yolunu seçtiği ve yıkım kararının iptaline ilişkin mahkeme kararının 19.1.1987 tarihinde kendisine tebliği üzerine 60 günlük dava açma süresi içerisinde 18.3.1987’de tazminat davasını açtığı anlaşılmış olup, mahkemece dava süresinin, işlemin icra

Diğer dava türlerinde olduğu gibi, ilgililerin İYUK m. 11'e göre idareye başvuru hakları söz konusu dava yönünden de saklıdır.

5. İptal Davasının Sonuçlanmasından Sonra Açılacak Tam Yargı Davalarında Dava Açma Süresi

İYUK m. 12 uyarınca, iptal davasının sonuçlanmasından sonra açılacak tam yargı davalarında önem arz eden noktalardan biri, iptal davasının sonucunun, sonradan açılacak tam yargı davasına etki edip etmeyeceğidir. Daha açık bir ifade ile tam yargı davasından önce açılan iptal davasının reddi halinde, sonradan bu işlemde kaynaklanan zararın tazmini istemiyle tam yargı davasının açılıp açılmayacağı hususu önem arz etmektedir (Akbaba, 2007: 75; Yıldırım, 2018: 213). Bu yönden, iptal davasının reddedilmiş olması, tam yargı davasının açılmasına engel teşkil etmemektedir (Öngören, 1990: 71; Yenice ve Esin, 1983: 231; Aslan, 2022: 217).

Zira madde metninde, *“davanın karara bağlanması”* terimine yer verildiği görüldüğünden, ilgili işlemin iptali istemiyle açılan davada verilen kararın iptal veya ret yönünde olmasının, *“sonradan tam yargı davası açılmasına”* bir etkisi bulunmadığı kabul edilmektedir. Nitekim Danıştaya göre de iptal davasının reddedilmiş olmasının, sonradan *“tam yargı davası açılmasını”* engelleyici bir etkisi bulunmamaktadır³⁹.

tarihine göre hesap edilerek davanın süreden reddinde isabet görülmediği” belirtilmiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

³⁹ Danıştay 6. Dairesi, 19.1.1988 Tarih ve E.1987/1605, K.1988/56 Sayılı Kararında; *“İYUK m. 12'ye göre, işlemin hukuka aykırılığının yargı kararıyla saptanmamış olması bu işlem nedeniyle açılan tam yargı davasının reddini gerektirmediği için dava konusu olayda da idare mahkemesince işin esasının incelenerek yıkma işleminin hukuka uygun olup olmadığı belirlenmek suretiyle sonuca göre davacının tazminata hak kazanıp kazanmadığı hususunun tespiti gerekirken, yıkım işlemine karşı açılan davanın süre yönünden reddedilmesi nedeniyle işlemin hukuka aykırılığı belirlenmediğinden tazminat istemine dayanak yapılmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesinde usul ve yasaya uyarlık bulunmadığı”* belirtilmiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

Dr. Gün YAZICI

Diğer taraftan, iptal davasında verilen ret kararının, kusursuz sorumluluk haller ve sair haller hariç olmak üzere sonradan açılan tam yargı davasının esası yönünden oldukça etkili olacağı söylenebilir.

Bazı yazarlar, maddede “*davanın karara bağlanması*” terimine yer verilmesi nedeniyle, iptal davasının başka bir hükümle, örneğin “*karar verilmesine yer olmadığına*” şeklinde sonuçlanması halinde dahi, ilgililerce uğradıkları zararlarının tazmini istemiyle tam yargı davası açabileceklerini kabul etmektedirler (Yenice ve Esin, 1983: 314).

Yapılan açıklamalar ışığında; söz konusu maddede, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlayacağı belirlenirken, iki ihtimalin göz önüne alındığı görülmektedir. Bunlardan ilki, tarafların kanun yoluna başvurmamış olmaları olup taraflarca kanun yoluna başvurulmaması halinde, iptal davasındaki verilen kararın kendilerine yazılı olarak bildirimini izleyen tarihten itibaren, uğranılan zararın tazmini istemiyle idari yargı mercilerinde dava açma süresi içerisinde tam yargı davası açılabilecektir. Tarafların istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurmuş olmaları halinde ise, istinaf ve/veya temyiz kanun yolu başvurusu neticesinde verilen kararın ilgililere tebliğ edildiği tarihi izleyen günden itibaren, uğranılan zararın tazmini istemiyle idari yargı mercilerinde dava açma süresi içerisinde tam yargı davası açılabilecektir (Emre, 2010: 74; Yıldırım, 2018: 206; Aslan, 2022: 216; Akyılmaz vd., 2023: 406)⁴⁰.

⁴⁰ Bu konuda Anayasa Mahkemesince verilen 21.10.2020 Tarih ve B.No. 2018/21119 Sayılı Kadir Savcı Bireysel Başvuru Kararında; “(...) *İstinaf mahkemesi, 2577 sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca tam yargı davasını süre aşımı yönünden reddederken iptal hükmünü kesinleştiren karar düzeltme isteminin reddine dair kararın verildiği tarihi dava açma süresinin başlangıcına esas almıştır. Davanın süre aşımından reddedilmesi bu belirlemeye dayanmaktadır. Başvuru konusu olayda dava açma süresinin başlangıcına ilişkin açık bir kanun hükmü bulunmaktadır ve bu hükmeye verilecek olağan anlam bellidir ancak istinaf mahkemesi, açık olan kanun hükmüne olağanın dışında farklı bir anlam vererek iptal hükmünü kesinleştiren kararın tebliğ edildiği tarih yerine kararın verildiği tarihi esas alarak dava açma süresini belirlemiştir. Kararda bu olağan dışı uygulamanın yerleşik bir içtihada dayandığı yönünde bir belirleme olmadığı gibi*

Önemle belirtmek gerekir ki, kanun yoluna başvurunun kimin tarafından yapıldığından bağımsız olarak, zarar gören davacı tarafından dava açma süresi içerisinde tam yargı davası açılabilecektir. Davacı tarafından iptal davasında verilen kararın kendisine tebliğinden itibaren dava açma süresinde tam yargı davasını açılmadığı veya açılmadığı halde, davalı idarece kanun yoluna başvuru yapılması ile birlikte verilen karar üzerine yine tam yargı davası açma imkânı bulunmaktadır (Candan, 2022: 472; Kaplan, 2022: 315). Dolayısıyla, idari yargı mercilerince, verilen iptal kararı üzerine yalnızca idarece kanun yoluna başvurulduğundan bahisle davacı tarafından süresinde tam yargı davası açılmadığı gerekçesiyle davanın süre yönünden reddine karar verilemeyecektir.⁴¹

başvurucunun kesinleşmeyi sağlayan kararı, verildiği tarih olan 9/3/2016 tarihinde öğrendiği veya tebellüğ ettiği yönünde bir saptama da bulunmamaktadır. Bu bağlamda; istinaf mahkemesinin, iptal ve tam yargı davalarına ilişkin süreyi belirleyen açık kanun hükmünü olağan anlamının dışında, öngörülemez bir şekilde yorumlayarak verdiği kararla mahkemeye erişim hakkına yaptığı müdahalenin kanunilik unsurunu taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır.” denilmiştir. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 16.06.2024).

⁴¹ Danıştay 14. Dairesi, 31.10.2014 Tarih ve E.2013/1954, K:2014/9156 Sayılı Kararında; “(...) davacıya ait taşınmazın da yıkılacak binalar arasında kalması nedeniyle anılan encümen kararının iptali istemiyle ..İdare Mahkemesinin E.2010/933 sayılı dosyasına kayden dava ikâme edildiği, anılan dava derdest iken, 20.10.2010 tarihinde mahallinde denetim yapılarak bina hakkında yapı tatil zaptı düzenlenmesini müteakiben Belediye Encümeni kararı ile davacıya ait yapının ‘3194 sayılı İmar Kanunu’nun 32. maddesine göre yıkımına ve aynı Kanunun 42. maddesi uyarınca para cezası uygulanmasına’ karar verildiği, bu encümen kararının davacıya tebliğ edilemediği ve dava konusu edilmediği; 22.02.2011 tarihinde yıkım işleminin icrasının gerçekleştirilerek yapının yıkıldığı, yıkıma ilişkin tutanakta ‘yapının alınan encümen kararına istinaden yıkıldığının’ belirtildiği, İdare Mahkemesinin ise, 16.03.2011 günlü, K.2011/284 sayılı karar ile encümen kararının iptaline karar verdiği, bu kararın davacıya 04.04.2011 tarihinde tebliği üzerine 31.05.2011 kayıt tarihli dilekçe ile görülmekte olan davanın açıldığı, buna göre; davacının hukuki haklılığının belirlendiği tarih itibarıyla tam yargı davası açma hakkının doğduğu, yıkım tarihinden itibaren dava açılmadığı, ancak iptal kararının idari işlemin icra edildiği tarihten sonra 04.04.2011 tarihinde davacıya tebliğ edildiği, bu kararın tebliğ edildiği tarihten itibaren hukuki haklılığı belirlenen davacının yeniden dava açma hakkının doğduğu ve iptal davasında verilen karara karşı kanun yollarına başvurulması üzerine temyiz merci

Dr. Gün YAZICI

Doktrinde iptal davasında verilen karara karşı kanun yollarına başvurulmuş olmasının tam yargı davası açılmasına engel olmayacağı yönünde görüşler (Candan, 2022: 470; Kaplan, 2022: 314) bulunduğu gibi, aksi yönde olan görüşler de (Yenice ve Esin, 1983: 235; Ayaydın, 2008: 798) bulunmaktadır.

Genel olarak, kanun yolu başvurusu hakkında henüz bir karar verilmiş olmadığı için vaktinden önce açılmış olan bir davadan da söz edilemeyecektir (Candan, 2022: 471; Kaplan, 2022: 315; Akyılmaz vd., 2023: 406-407). Uygulamada bu gibi durumların varlığı halinde, iptal davasının kanun yolu incelemesi sonunda verilecek karara kadar davaya bakılmamakta ve tam yargı davasında bekletici mesele müessesesine başvurulmaktadır⁴².

tarafından verilecek kararın tebliğ tarihinden itibaren de dava açma süresi içerisinde tam yargı davası açılabilceğinin açık olması, davanın açıldığı tarih itibarıyla, yıkıma ilişkin işlemin iptali yolundaki İdare Mahkemesi kararına karşı davalı idarece temyiz yoluna başvurulması ve kararın Danıştay 14. Dairesi Kararıyla onanması karşısında, bakılmakta olan davada süre aşımı bulunmadığı” yönünde karar verilerek, iptal davası sonucunda verilen karara karşı kanun yoluna başvurulması üzerine, temyiz kararının tebliğinden itibaren dava açma süresi içerisinde tam yargı davası açılabilceği için, uyuşmazlığın esası incelenerek karar verilmesi gerekirken, davanın süre aşımı nedeniyle reddi yolunda verilen Mahkeme kararı yerinde görülmemiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

⁴² Danıştay 8. Dairesi, 04.05.2005 Tarih ve E.2004/3520, K.2005/2145 Sayılı Kararında; “davacı şirketin, işleticisi olduğu özel dershaneye ilk ve orta öğretim öğrencilerinin devam etmelerine izin verilmemesi yolundaki 11.3.2002 günlü işlemin, Mahkemelerinin 12.12.2002 gün ve E.2002/648, K:2002/2082 sayılı Kararı ile iptal edilmesi üzerine 7.2.2003 tarihinde bakılan davayı açtığı, ancak söz konusu iptal kararının Milli Eğitim Bakanlığınca temyiz edildiği ve dosyanın Danıştay Başkanlığına gönderildiği, 2577 sayılı Yasanın 12. maddesine göre idari işlemde kaynaklanan tam yargı davasının, ya iptal davasıyla birlikte, ya da Mahkemenin iptal kararı üzerine (veya 11. madde uyarınca idareye başvurulduktan sonra) açılmasının gerektiği, davacının ise tam yargı davasını iptal davası ile birlikte açmadığı ve dolayısıyla ikinci yolu tercih ettiğinden, temyiz başvurusu hakkında Danıştayca bir karar verilmeden önce açılan davanın esastan incelenmesi olanağı bulunmadığı gerekçesiyle dava incelenmeksizin reddedilmiş ise de, bir önceki davanın konusunu oluşturan işlemin iptaline ilişkin mahkeme kararının 12.12.2002 tarihinde tebliği üzerine 2577 sayılı Yasanın 12. maddesi kapsamında idari dava açmak için belirlenen süre içerisinde 07.02.2003 tarihinde

Burada üzerinde durulması gereken bir husus, şayet iptal davası üzerine tam yargı davası açılmak isteniyorsa, kanun yoluna başvurulmuş olsa da iptal hükmünün tebliğ alınmasının ardından tam yargı davasının dava açma süresi içerisinde açılması gerektiğidir.

Nitekim, Anayasa Mahkemesince verilen Murat Baran Bireysel Başvuru Kararında⁴³ yer alan “(...) başvuru iptal hükmü üzerine henüz karar düzeltme kanun yolu incelemesi sonuçlanmamış iken idareye başvurarak zararının yerine getirilmesini istemiş ve talebin reddi üzerine de tam yargı davası açmıştır. Bir başka ifadeyle başvuru henüz kanun yolunda verilen karar kendisine tebliğ edilmeden idari başvuru yaparak yargı yoluna gitmek ile iradesini ilk iptal kararı üzerine tam yargı davası açmak yönünde kullanmıştır. Bu hâle göre başvuru davası açma hakkı olduğundan veya dava açma süresinin başladığından haberdar olmadığı söylenemeyecektir. Ayrıca başvuru kanun yolunun tüketilmesinin ardından da tam yargı dava açma imkanına sahip olduğu açıktır.” yönündeki gerekçeyle kanun yolunun tüketilmesini beklemeden iptal kararının tebliği üzerine tam yargı davası açma yolunun seçilmesi halinde, yapılan bu tercih doğrultusunda tebliğden itibaren altmış gün içinde idari başvuru yapılması veya dava açılması gerektiği belirtilmiştir.

Diğer taraftan, idari yargı mercilerinde açılan iptal davasında, iptal kararı verilmesi üzerine, davacı tarafından tam yargı davası açılmasından sonra davalı idarece iptal davasında verilen karara karşı

bu davanın açıldığı göz önüne alındığında, bakılan tazminat davasına neden olan işlemin iptaline ilişkin Mahkeme kararının temyizden incelenmesi için Danıştaya gönderilmiş bulunmasının, bu davanın ‘vaktinden önce’ açılmış olduğu sonucunu doğurmayacağından aksi yönde verilen idare mahkemesi kararında usul hükümlerine ve hukuka uyarlık görülmediği, öte yandan, Mahkemece verilen iptal kararının temyizden incelenmesi için Danıştaya gönderilmiş olmasının, bakılan tazminat davası için bekletici bir sorun niteliğinde bulunduğu” belirtilmiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

⁴³ Anayasa Mahkemesi, 10.10.2019 Tarih ve B.No.2016/12354 Sayılı Murat Baran Bireysel Başvuru Kararı, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 15.05.2024).

Dr. Gün YAZICI

kanun yoluna başvurulmuş olunması, açılan tam yargı davasının esasının karara bağlanmasına engel teşkil etmeyecektir.

Tam yargı davası açacak kişilerin iptal davasının tarafı olmaları ve aynı işlem nedeniyle daha önce tazminat davası açmamış olmaları gerekmektedir. Ayrıca, iptal davasında hukuka aykırılığı tespit edilen işlem ile oluşan zarar arasında neden-sonuç ilişkisinin bulunması gerekmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere, şayet işlem ile zarar arasında nedensellik bağı bulunmuyorsa, tam yargı davası iptal davasından bağımsız düşünülecek ve dava açma sürelerinin başlangıcı noktasında farklılık olacaktır.

Adli yargıdan farklı olarak idari yargıda, tam yargı davasının bölümlere ayrılarak bir bölümünün iptal davasıyla birlikte, saklı tutulan diğer bölümünün ise iptal davasının sonuçlanması üzerine ek dava yolu ile ayrı bir dava konusu edilmesi mümkün değildir.

Bununla birlikte, bir idari işlemde doğan ve iptal ve tam yargı davasının birlikte açıldığı tarihte kesin miktarı belli olmayan zararların kalan kısmının, ilgililerce iptal ve tam yargı davasıyla ilgili kararın veya bu karara karşı kanun yollarına başvurulmuşsa verilecek kararın kendilerine tebliğinden itibaren İYUK'un 12. maddesinde öngörülen süre içinde⁴⁴ tam yargı davasına konu edebilme imkanları bulunmaktadır (Kayacan, 2010: 43). Elbette, ilgililerin ek dava benzeri bu

⁴⁴ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 04.10.2007 Tarih ve E.2006/1984, K.2007/1822 Sayılı Kararında; "(...) Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 1983/10 sayılı Kararında da belirtildiği üzere bazı idari işlemler nedeniyle doğan zararlar, işlemin yapıldığı anda bellidir ve kesinlikle tespit edilebilir. Örneğin bir yıkım işleminde bir kamulaştırma işleminde veya bir ithal izni verilmemesi işleminde doğan zararın boyutları bellidir ve miktar olarak tespiti mümkündür. Bazı idari işlemlerden doğan zarar ise, işlemin yürürlükte kaldığı süre ile bağlantılı olduğundan, zararın miktarını işlemin yapıldığı tarihte belirleme olanağı yoktur. Kamu görevlileri hakkında bu sıfatları nedeniyle alınan kararlardan ve yapılan işlemlerden doğan zararların hemen hemen tamamı, statüleri gereği kendilerine aydan aya verilen maaş ve sair ödemelerden (yan ödemeler, ek ders ücreti, fazla çalışma ücreti, mahrumiyet yeri ödeneği, aile yardımı ödeneği vs..) yoksun kalmak şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ancak bu

imkânı kullanmak yerine, İYUK m. 16/4'te yer alan miktar artırımı imkanını kullanmaları da mümkündür.

Kanaatimizce, özel hukukta karşılığı bulunan dava açıldığı tarihte kesin miktarı belli olmayan zararların bölümlere ayrılarak dava açılmasına imkân tanıyan ıslah müessesesinin benzeri bir uygulama şeklinde getirilen İYUK m. 16/4'te yer alan “*Taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler. Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.*” yönündeki hükme yer verilmesi son derece yerinde olmuştur. Özkan Şen bireysel başvurusunda değinildiği gibi, ilgililere, zarar miktarını davanın açıldığı safhada tespit edip ikame etme yükümünden kurtulma imkânı veren anılan değişiklik ile birlikte fazlaya ilişkin hakların saklı tutularak tam yargı davasının açılabilmesinin yolu açılmış ve uygulamada

zararların miktarını işlem yapıldığı anda tespit imkânı yoktur; zararı doğuran idari işlem yürürlükte kaldığı sürece zarar da devam edecektir. Bir idari işlemde doğan ve iptal ve tam yargı davasının birlikte açıldığı tarihte kesin miktarı belli olmayan zararların kalan kısmının iptal ve tam yargı davasıyla ilgili kararın, bu karara karşı kanun yollarına başvurulmuşsa verilecek kararın tebliğinden itibaren 12. maddede öngörülen süre içinde ayrıca açılacak bir tam yargı davasına konu edilebileceğini kabul etmek gerekir. 2577 sayılı Yasanın yukarıya alınan 12. maddesinin idari işlemlerden doğan ve iptal ya da iptal ve tam yargı davalarının açılmasından sonra da devam etmekte olan zararlarla ilgili olarak tam yargı davası açma hakkının belirtilen biçimde kullanılmasını engelleyici bir hüküm içermediğini vurgulamak gerekir. 2577 sayılı Yasanın 12. maddesi idari işlemlerden doğan zararlarla ilgili tam yargı davasının idari işlemin tebliği tarihinden itibaren 60 gün içinde doğrudan veya iptal davasıyla birlikte açılmasını zorunlu kılmadığına ve hukuka aykırı idari işlemler nedeniyle uğranılan gerçek zararların Anayasa'nın 125. ve 2577 sayılı Yasanın 28. maddelerinde yer alan buyurucu kurallar ile hukuk devleti ilkesinin doğal gereği olarak işlemi tesis eden idarece tam olarak karşılanması gerektiğinden bu tür işlemlerden doğan ve süregelmekte olan zararların, 12. maddede öngörülen süre koşuluna uyulmak kaydıyla, kısımlara ayrılarak da dava konusu edilebileceğini kabul etmek gerekir.” denilmiştir. www.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 05.06.2024).

Dr. Gün YAZICI

özellikle yargılama giderleri açısından ortaya çıkabilen hak kayıplarının önüne bir nebze de olsa geçilmeye çalışılmıştır.⁴⁵

Bu nedenledir ki, hak mahrumiyetlerinin yaşanmaması adına miktar artırımı müessesesi, yasama organınca 11.04.2013 tarihinde İYUK m. 16'ya eklenmiştir.

Bu haliyle, yapılan düzenlemeler ile birlikte, miktar artırımı kurumu davanın taraflarının, iddia ve savunmasının değiştirilmesi ya sağl kapsamında usul işlemlerini ve tam yargı davası için öngörülen dava açma süresi dikkate alınmaksızın hâkimin onayına ve karşı tarafın iznine gerek olmaksızın belli esaslar çerçevesinde düzeltmesini sağlayan hukuki bir yol olarak kabul edilmiştir (Yılmaz, 2013b: 52; Kayar, 2015: 398; Yıldırım, 2018: 236; Kılıç, 2022: 134; Atay, 2022: 315-316; Akyılmaz vd., 2023: 453).

Diğer yandan, idari yargıya getirilen miktar artırımı düzenlemesi ile birlikte, idari yargı mercileri nezdinde sadece maddi ve manevi tazminat talepli tam yargı davalarındaki talep miktarının artırılması mümkündür. Uygulamada manevi tazminat davalarında da miktar artırımı hakkının, manevi tazminat talebinin artırılabilmesini haklı kılan durum veya sebeplerin yargılama safhasında yeni delil elde edilmesi ve sair suretle ortaya çıkması halinde kullanılabileceği kabul edilmektedir (Kaplan, 2022: 330; Kılıç, 2022: 135; Apaydın, 2014: 228-229).

⁴⁵ Anayasa Mahkemesi, 07.11.2013 Tarih ve B.No.2012/791 Sayılı Özkan Şen Bireysel Başvuru Kararında; "(...) davacı lehine adli yardım kararı verildiği, ayrıca dava açıldığı sırada ıslah imkânının olmaması nedeniyle hak kaybına uğramamak amacıyla talebini yüksek tuttuğu, bilirkişi raporlarının tamamlanmasından sonra fazlaya ilişkin taleplerinden feragat etmesine rağmen bunun mahkemece kabul edilmediği ve hak kazandığı tazminatın yaklaşık 3/4'ünü vekâlet ücreti adı altında davalı idareye geri ödemek zorunda bırakıldığı ve açılan tazminat davasının bu şekilde başvuru açısından anlamsız hale geldiği dikkate alındığında yapılan müdahalenin ölçülü olmadığı" belirtilmiştir. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 14.04.2024).

Şu kadar ki, manevi tazminat talebinin artırılabilmesi için dava devam ederken bunu haklı kılan durum veya sebeplerin ortaya çıkmış olması gerekir. Örneğin, davacının sakatlık durumunda bir artış meydana gelmiş olması gerekir. Dolayısıyla davanın açıldığı tarih itibarıyla manevi tazminat talebine esas teşkil eden sebep ve durumda bir değişiklik olmadığı halde manevi tazminat talebi artırılmaz.

Son olarak, İYUK m. 12’de açık bir şekilde, ilgililerin İYUK m. 11’e göre idareye başvuru hakkının saklı tutulduğu belirtildiğinden, ilgililerce açılan iptal davasının sonuçlanması üzerine, idari işlem nedeniyle uğramış oldukları zararların tazmini istemiyle dava açmadan önce, İYUK m. 11 uyarınca üst idari makama başvurarak uğramış oldukları zararların tazminini isteyebilme imkânı bulunmaktadır (Emre, 2010: 74; Yıldırım, 2018: 212; Aslan, 2022: 219; Çağlayan, 2023: 341). Söz konusu başvuru, işlemekte olan tazminat davası açılması süresini kesen bir neden olmamakla birlikte dava açma süresini başvuru tarihi itibarıyla durduran bir başvurudur. Bu minvalde yapılan başvuru üzerine idare tarafından ilgililerin isteklerinin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde işlemeye başlamış olan süre de dikkate alınmak suretiyle kalan dava açma süresinde ilgililer tarafından tazminat davası açılabilir.

SONUÇ

İdari istikrarın korunması bakımından iptal ve tam yargı davalarını açma hakkı yönünden İYUK’ta ve muhtelif mevzuatta şekli anlamda kanunlar ile süre yönünden sınırlamalar getirilmiştir.

Genel olarak idari işlemlerden kaynaklı zararlara ilişkin tam yargı davaları İYUK m. 12’de düzenlenmişken, salt idari eylemlerden kaynaklı zararlara dair tam yargı davaları İYUK m. 13’te düzenlenmiştir. Özel kanunlarda farklı dava açma sürelerine de yer verildiği görülmektedir.

Dr. Gün YAZICI

Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca, mahkemeye erişim hakkına getirilecek sınırlamanın şekli anlamda kanun ile gerçekleştirilmesi ve kanun ile getirilecek dava açma sürelerinin hakkın özüne dokunacak şekilde kısa süreler olarak belirlenmiş olmaması gerekmektedir.

Öte yandan, yargı mercileri tarafından da şekli anlamda kanun ile getirilen düzenlemelerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edecek şekilde katı nitelikte yorumlanmaması ve uygulanmaması gerektiği vurgulanmaktadır.

Mevzuatımızda, belli bir parasal tutarın ödenmesine ilişkin olarak tam yargı davası yoluna başvurulmasının, belli bir zaman dilimi ile sınırlandığı da görülmektedir.

İdari yargı düzeninde genel dava açma süresi, Danıştay ve idare mahkemelerinde 60 gün ve vergi mahkemelerinde 30 gün olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, çeşitli özel kanunlarda, daha hızlı çözüme kavuşturulması yahut yargısal anlamda kesinleştirilmesi istenilen uyuşmazlıklar açısından 7, 10, 15 veya 30 günlük daha kısa sürelerin dava açma süresi olarak belirlendiği de görülebilmektedir.

Bu kapsamda, uygulamada muhtelif özel kanunlarda birçok özel dava açma süresine yer verilmiş olması nedeniyle özel dava açma süresi yerine genel dava açma süresi içerisinde dava açan ilgililer açısından Anayasa'nın 40/2. maddesi uyarınca genel dava açma sürelerinin dikkate alınması gereklidir.

Öte yandan, Anayasa'nın 40/2. maddesi uyarınca, dava konusu işlemde özel dava açma süresine yer verilmemiş ise genel dava açma süreleri uygulanabilecek olsa da, bu hususta oluşabilecek tereddütler nedeniyle doğacak hak kayıplarının önüne geçebilmek adına, idari işlemin iptali istemiyle birlikte veya iptal davasının sonuçlanmasından sonra tam yargı davasının açılacağı hususunun da idarece ilgililere açıkça bildirilmesini zorunlu hale getirecek yasal düzenleme ya-

pılması veya idari yargı sisteminde idare ve vergi mahkemeleri yönünden genel dava açma sürelerinin yasama organı tarafından birbiriyle aynı süreler olarak belirlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Nitekim, idari yargı mercilerinin süreye ilişkin kuralları oldukça katı şekilde uygulaması nedeniyle, Anayasa Mahkemesinin özellikle davanın süre aşımı nedeniyle reddi üzerine yapılan bireysel başvurulara ilişkin olarak verdiği muhtelif kararlarda, yargısal mercilerin usule ilişkin kuralları, mahkemeye erişim hakkını zedeleyebilecek şekilde katı ve şekilci bir tutum ile uygulamamaları gerektiğini vurgulamak suretiyle çok sayıda ihlal kararı vermiş olması da, uygulamada idari yargı alanında verilen davanın süre aşımından reddine kararları nedeniyle, mahkemeye erişim hakkının ihlal edilebildiğini göstermektedir.

Netice olarak, kişilerin yaşadığı sorunlara çözüm üretmeye yarayan hukuki düzenlemelerin, hak kayıpları oluşturmaktan ziyade kişilerin hak ve menfaatlerini koruyacak şekilde açık ve belirli olmaları gerektiği dikkate alındığında, dava açma sürelerinin istisnai sürelerden arındırılması ve zorunlu durumlarda istisnai sürelere yer verilecek ise de, bu sürelerin hak ve menfaati ihlal edilen kişiler tarafından kolayca öğrenilmesini ve mahkemeye erişimi sağlayıcı önlemlerin alınması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Makale

- Ağar, S. (2006). Vergi Davalarının Hukuki Niteliği. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. S.62, 262-298.
- Bağrıaçık, A. ve Tekinsoy, M. A. (2002). Tam Yargı Davası Özelinde İdari Yargıda Dava Açma Süresi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. XXVI(3), 585-618.

Dr. Gün YAZICI

Doğrusöz, A. B. (2008). İdari ve Yargısal Sürelerde Tatiller. *Yaklaşım Dergisi*. S.188, 38-40.

Yılmaz, D. (2013a). İYUK'un 12. Maddesine İlişkin Bir Değerlendirme. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 4(1), 295-310.

Yılmaz, E. (1983). İdari Yargıda İddianın ve Savunmanın Genişletilmesi/Değiştirilmesi Yasağı. *Ankara Barosu Dergisi*. S.1983/3-4, 18.

Duran, L. (1945). İdari Kazada Dava Açma Müddeti. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. S.11 (1-2), 238-263.

Sempozyum, Konferans Kitabı

Uler, Y. (1991). Yönetmelik Yargıda Dava Süreleri. *1-4 Mayıs 1990 I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi, Birinci Kitap İdari Yargı*. s.252. Ankara: Danıştay Başkanlığı.

Tez

Akbaba, A. (2007). *İdari Yargıda Dava Açma Süreleri* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.

Benekay, E. C. (2015). *İdari Yargıda Dava Açma Süreleri ve Sürelere İlişkin Genel Esaslar* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yalova Üniversitesi.

Bölükbaşı, M. O. (2015). *İdari Yargıda Dava Açma Süreleri* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çankaya Üniversitesi.

Emre, S. B. (2010). *İdari Yargıda Dava Açma Süreleri* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi.

Kayacan, F. (2010). *İdari Yargıda Dava Açma Süreleri ve Sürelere İlişkin Temel Esaslar* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.

Kitap

- Akyılmaz, B., Sezginer, M. ve Kaya, C. (2019). Türk İdari Yargılama Hukuku. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Apaydın, B. (2014). 6459 Sayılı Kanun ve İdari Yargılamada Islah Kurumu, Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan. Cilt 1. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Aslan, Z. (2022). Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu. (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Atay, E. E. (2022). Temel Hukuk Dizisi İdari Yargılama Hukuku. (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Atay, E. E. (2023). İdari Yargılama Hukuku. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ayaydın, C. (2008). İdare Hukukuna Giriş (Cilt II). İstanbul: Yenilik Basımevi.
- Akyılmaz, B., Sezginer, M. ve Kaya, C. (2023). Türk İdari Yargılama Hukuku. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Candan, T. (2022). Açıklamalı İYUK. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Çağan, N. (1975). Vergi Hukukunda Süreler. (1. Baskı). Ankara: Sevinç Matbaası.
- Çağlayan, R. (2023). İdari Yargılama Hukuku. (15.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Demirkol, S. ve Bereket Baş, Z. (2006). İdari Yargıda Dava Açma ve Davaların Takip Usulü. (6. Baskı). Ankara: Beta Yayınevi.
- Ergen, C. (2007). İdari Yargıda Dava Açma Süreleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gözübüyük, A. Ş. ve Dinçer, G. (2001). İdari Yargılama Usulü. (2. Baskı). Ankara: Turhan Yayınevi.

Dr. Gün YAZICI

- Gözübüyük, A. Ş. (2017). Yönetmelik Yargı (37. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Kalabalık, H. (2024). İdari Yargılama Usulü Hukuku. (17.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kaplan, G. (2022). İdari Yargılama Hukuku. (8. Baskı). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Karavelioğlu, C. (2006). Açıklama ve Son İçtihatlarla İYUK (6. Baskı, Cilt I). Karavelioğlu Hukuk Yayınevi.
- Kayar, N. (2015). İdari Yargı Kuruluş ve İşleyiş. (3. Baskı). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Kılıç, H. T. (2022). İdari Yargıda Manevi Tazminat. (1.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Nohutçu, A. (2012). İdari Yargı. (6. Baskı). Ankara: Savaş Yayınevi.
- Onar, S. S. (1966). İdare Hukukunun Umumi Esasları. (1. Baskı, Cilt III). İstanbul: Marifet Basımevi.
- Öngören, G. (1990). Türk Hukukunda İdari Dava Açma Süreleri. İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş. Yayınları.
- Özay, İ. H. (2004). Günışığında Yönetim. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Özgüldür, S. (1996). Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kararları Işığında Tam Yargı Davaları. Ankara: Yetkin Hukuk Yayınları.
- Sancakdar, O. ve Önüt, L. B. (2023). İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar. (5.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sarıca, R. (1949). İdari Kaza: İdari Davalar. (1. Baskı, Cilt I). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Yenice, K. ve Esin, Y. (1983). Açıklamalı-İçtihatlı-Notlu İdari Yargılama Usulü. Ankara: Arısan Matbaacılık.

Yıldırım, R. ve Çınarlı, S. (2018). Türk İdari Yargılama Hukuku Dersleri. (1. Baskı). Ankara: Astana Yayınları.

Yılmaz, E. (2013b). Medenî Yargılama Hukukunda Islah. Ankara: Yetkin Yayıncılık.

Yargı Kararları

Anayasa Mahkemesi, 07.11.2013 Tarih ve B.No.2012/791 Sayılı
Özkan Şen Bireysel Başvuru Kararı,
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>,
(Erişim Tarihi: 14.04.2024).

Anayasa Mahkemesi, 10.12.2019 Tarih ve B.No.2019/13347 Sayılı
Nurşah Suna Bireysel Başvuru Kararı,
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>,
(Erişim Tarihi: 14.05.2024).

Anayasa Mahkemesi, 23.03.2023 Tarih ve B.No.2019/430 Sayılı
Çetin Akboğa Bireysel Başvuru Kararı,
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>,
(Erişim Tarihi: 16.05.2024).

Anayasa Mahkemesi, 20.12.2023 Tarih ve B.No.2019/38152 Sayılı
Ali İhsan Fakçı Bireysel Başvuru Kararı,
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>,
(Erişim Tarihi: 28.06.2024).

Anayasa Mahkemesi, 10.12.2019 Tarih ve B.No.2019/13347 Sayılı
Nurşah Suna Bireysel Başvuru Kararı,
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>,
(Erişim Tarihi: 28.06.2024).

Anayasa Mahkemesi, 10.06.2020 Tarih ve B.No.2016/14452 Sayılı
Fatıma Sevilay Nazilli Bireysel Başvuru Kararı,
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>,
(Erişim Tarihi: 27.06.2024).

Dr. Gün YAZICI

Anayasa Mahkemesi, 16.03.2022 Tarih ve B.No.2019/3497 Sayılı
Z. S. Bireysel Başvuru Kararı,
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>,
(Erişim Tarihi: 28.06.2024).

Anayasa Mahkemesi, 15.11.2023 Tarih ve B.No.2020/2418 Sayılı
Bülent Silkü Bireysel Başvuru Kararı,
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>,
(Erişim Tarihi: 27.06.2024).

Anayasa Mahkemesi, 21.10.2020 Tarih ve B.No.2018/21119 Sayılı
Kadir Savcı Bireysel Başvuru Kararı,
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>,
(Erişim Tarihi: 16.06.2024).

Anayasa Mahkemesi, 10.10.2019 Tarih ve B.No.2016/12354 Sayılı
Murat Baran Bireysel Başvuru Kararı,
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>,
(Erişim Tarihi: 15.05.2024).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 23.1.2003 Tarih ve B.No.51307/99 Sayılı
Geffre/Fransa Kararı, §34,
<https://bireyselbasvurukararlari.com/mahkemeye-erisim-hakki/>
(Erişim Tarihi: 14.04.2024).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 16.12.1992 Tarih ve
B.No.12964/87 Sayılı De Geouffre de la Pradelle-Fransa Kararı,
bireyselbasvurukararlari.com, (Erişim Tarihi: 10.04.2024).

Danıştay 5. Dairesi, 25.03.2011 Tarih ve E.2011/867, K.2011/1600
Sayılı Karar.

Danıştay 5. Dairesi, 16.09.2021 Tarih ve E.2021/5580, K.2021/2566
Sayılı Karar.

Danıştay 6. Dairesi, 12.12.1989 Tarih ve E.1989/2840, K.1989/2514
Sayılı Karar.

Danıştay 6. Dairesi, 19.01.1988 Tarih ve E.1987/1605, K.1988/56 Sayılı Karar.

Danıştay 7. Dairesi, 04.02.1997 Tarih ve E.1996/2050, K.1997/402 Sayılı Karar.

Danıştay 8. Dairesi, 04.05.2005 Tarih ve E.2004/3520, K.2005/2145 Sayılı Karar.

Danıştay 8. Dairesi, 19.07.2011 Tarih ve E.2011/5560, K.2011/3754 Sayılı Karar.

Danıştay 10. Dairesi, 16.06.1997 Tarih ve E.1996/6317, K.1997/2497 Sayılı Karar.

Danıştay 10. Dairesi, 08.03.2017 Tarih ve E.2016/13374, K.2017/1313 Sayılı Karar.

Danıştay 10. Dairesi, 05.11.1997 Tarih ve E.1996/834, K.1997/4137 Sayılı Karar.

Danıştay 10. Dairesi, 08.03.2017 Tarih ve E.2016/13374, K.2017/1313 Sayılı Karar.

Danıştay 10. Dairesi, 08.03.2017, E.2016/13374, K.2017/1313 Sayılı Karar.

Danıştay 10. Dairesi, 02.11.2020 Tarih ve E.2020/4639, K.2020/4358 Sayılı Karar.

Danıştay 10. Dairesi, 28.09.2010 Tarih ve E.2010/7934, K.2010/6948 Sayılı Karar.

Danıştay 10. Dairesi, 29.12.2020 Tarih ve E.2019/7066, K.2020/7145 Sayılı karar.

Danıştay 12. Dairesi, 05.03.2020 Tarih ve E.2019/7504, K.2020/1817 Sayılı Karar.

Dr. Gün YAZICI

Danıştay 13. Dairesi, 09.02.2018 Tarih ve E.2015/50, K.2018/357 Sayılı Karar.

Danıştay 13. Dairesi, 14.05.2014 Tarih ve E.2013/1880, K.2014/1879 Sayılı Karar.

Danıştay 14. Dairesi, 25.10.2013 Tarih ve E.2012/4043, K.2013/7229 Sayılı Karar.

Danıştay 14. Dairesi, 06.03.2012 Tarih, E.2011/1488, K.2012/1528 Sayılı Karar.

Danıştay 14. Dairesi, 25.12.2023 Tarih ve E.2011/14898, K.2013/10198 Sayılı Karar.

Danıştay 14. Dairesi, 31.10.2014 Tarih ve E.2013/1954, K.2014/9156 Sayılı Karar.

Danıştay 15. Dairesi, 28.05.2015 Tarih ve E.2015/689, K.2015/3382 Sayılı Karar.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 16.04.2015 Tarih ve E.2015/483, K.2015/1447 Sayılı Karar.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 08.04.2010 Tarih ve E.2009/569, K.2010/583 Sayılı Karar.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 30.01.2013 Tarih ve E.2011/212, K.2013/221 Sayılı Karar.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 13.12.2002 Tarih ve E.2002/771, K.2002/923 Sayılı Karar.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 04.10.2007 Tarih ve E.2006/1984, K.2007/1822 Sayılı Karar.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 22.10.2009 Tarih ve E.2008/1199, K.2009/1816 Sayılı Karar.

Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu, 15.03.2022 Tarih ve E.2021/2, K.2022/1 Sayılı Karar.

Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu, 24.02.1973 Tarih ve E.1970/1, K.1973/1 Sayılı Karar.

Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu, 15.03.1979 Tarih ve E.1971/9, K.1979/5 Sayılı Karar.

İstanbul 5. İdare Mahkemesi, 24.07.2019 Tarih ve E.2019/1325, K.2019/1706 Sayılı Karar.

İstanbul 5. İdare Mahkemesi, 31.01.2019 Tarih ve E.2018/923, K.2019/144 Sayılı Karar

